

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Kia Ainasoja ja Oona Kolkka

Teatteri ILMI Ö:n Luontokosketus-ym- päristö- ja yhteisötaidehankkeen vai- kuttavuus

Hankepäiväkotien varhaiskasvattajien kokemuksia

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaaliala

Opinnäytetyö

10.03.2020

Tekijät Otsikko	Kia Ainasoja, Oona Kolkka Teatteri ILMI Ö:n Luontokosketus-ympäristö- ja yhteisötaidehankkeen vaikuttavuus – Hankepäiväkotien varhaiskasvattajien kokemuksia
Sivumäärä Aika	36 sivua + kolme liitettä 10.03.2020
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Suuntautumis- vaihtoehto	Varhaiskasvatus
Ohjaajat	Lehtori Miia Ojanen Lehtori Satu Hakanen
<p>Opinnäytetyömme on toteutettu yhteistyössä Teatteri ILMI Ö:n kanssa ja opinnäytetyömme pohjautui Teatteri ILMI Ö:n toteuttamaan Luontokosketus- ympäristö- ja yhteisötaidehankkeeseen. Hanke toteutettiin Itä-Helsingin päiväkodeissa syksyllä 2019. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvattajien näkemyksiä Luontokosketus- ympäristö- ja yhteisötaidehankkeen vaikuttavuudesta heidän työhönsä. Lisäksi varhaiskasvattajien vastauksia analysoitiin suhteessa Teatteri ILMI Ö:n hankkeelle asettamiin tavoitteisiin.</p> <p>Opinnäytetyömme teoreettisena viitekehyksenä toimii ympäristö- ja draamakasvatus, sillä Teatteri ILMI Ö toteutti hankkeessaan näiden kyseisten teorioiden menetelmiä. Lisäksi tuomme teoreettisessa tarkastelussa esiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa esiin nousevia oppimisen alueita, jotka linkittyvät kiinteästi opinnäytetyömme aiheeseen.</p> <p>Opinnäytetyömme toteutettiin kvalitatiivisin eli laadullisin tutkimusmenetelmin, ja aineistonkeruumenetelmänä käytettiin yksilöllistä teemahaastattelua. Opinnäytetyön varsinaisena kohderyhmänä olivat Luontokosketus- ympäristö- ja yhteisötaidehankkeeseen osallistuneet varhaiskasvattajat ja tarkastelun kohteena olivat heidän tekemät arviot hankkeen vaikuttavuudesta heidän työhönsä. Analysoimme saadun haastatteluaineiston teemoittelua apuna käyttäen.</p> <p>Haastattelusta saadun aineiston perusteella Luontokosketus-, ympäristö- ja yhteisötaidehankkeella ja siihen osallistumisella oli ollut selkeä vaikutus varhaiskasvattajien työhön. Varhaiskasvattajat olivat saaneet hankkeessa toteutetuista osa-alueista sekä tietoa, että käytännön esimerkkejä oman työnsä toteuttamiseen. Hankkeen tärkeimpänä antina pidettiin ympäristökasvatuksen toteuttamiseen saatuja uusia ideoita ja menetelmiä. Näiden tulosten valossa voidaan sanoa, että tällaiselle toiminnalle voisi löytyä jalansija varhaiskasvatuksen kentältä.</p>	
Avainsanat	Varhaiskasvatus, ympäristökasvatus, draamakasvatus, vaikuttavuus

Authors Title	Kia Ainasoja, Oona Kolkka Effectiveness of Contact with Nature, Environment and Community Art Project – Early Educators Experiences of the Art Project
Number of Pages Date	36 pages + 3 appendices March 2020
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Early Childhood Education
Instructors	Miia Ojanen, Senior Lecturer Satu Hakanen, Senior Lecturer
<p>This thesis was executed in collaboration with Theatre ILMI Ö, which is a 15-year-old theatre hybrid located in Helsinki and this thesis was based on their <i>Contact with nature, environment and community art project</i>. The project was conducted in day care centers located in Eastern Helsinki during the fall of 2019. The purpose of the thesis was to measure the overall impact of the project on early educator's effectiveness with their respective work assignments. Additionally, the observations were further analyzed in respect to goals that the theater company had originally set for the project and whether these goals were achieved.</p> <p>Theoretical framework for this thesis consisted of environmental and drama education as the theater company implements the same framework with the executed project. From theoretical perspective, we also implemented the early childhood education plan in the analysis since it included learning areas that were closely related with the subject.</p> <p>This thesis is qualitative research and the material of the thesis was collected by using individual semi-structured interviews. Actual target group of this thesis were the early educators who participated in <i>Contact with nature, environment and community art project</i> and the object was to assess if the project had an impact on early educators' work assignments. We analyzed the interview material using theming.</p> <p>The interview material results show that the <i>Contact with nature, environment and community art project</i> and participating in it had a substantial impact on the early educators' work. During the project, the early educators received fresh knowledge and they were familiarized with new practical examples that are implementable in their daily work assignments. All in all, the most significant takeaways from the project were the new ideas and methods that help in the environmental education implementation. As the results show, similar projects would also be clearly beneficial in the field of early childhood education.</p>	
Keywords	early childhood education, environmental education, drama education, effectiveness

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön lähtökohdat	2
2.1	Teatteri ILMI Ö:n luontokosketus-ympäristö- ja yhteisötaidehanke	2
2.1.1	Hankkeen tavoitteet	3
2.2	Varhaiskasvatus toimintaympäristönä	4
2.2.1	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	5
2.2.2	Helsingin varhaiskasvatus	5
3	Ympäristökasvatus varhaiskasvatuksessa	6
3.1	Tutkin ja toimin ympäristössäni	7
4	Draamakasvatus varhaiskasvatuksessa	9
4.1	Ilmaisun monet muodot	9
4.2	Teatteri ILMI Ö:n hankkeessa toteuttamia draamakasvatuksen muotoja	10
4.2.1	Yhteisötaide	11
4.2.2	Kokemuksellinen oppiminen	11
5	Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymykset	12
6	Opinnäytetyön toteutus	13
6.1	Tutkimusmenetelmä	13
6.2	Haastateltavien valinta ja haastattelujen käytännön toteutus	15
6.3	Aineiston analysointi	16
6.4	Eettisyys	17
7	Opinnäytetyön tulokset	19
7.1	Hankkeesta saatu tieto ympäristökasvatuksen toteuttamiseksi	19
7.1.1	Teatteriesityksistä saatu tieto	19
7.1.2	Lapsille järjestetyistä teatterityöpajoista saatu tieto	20
7.1.3	Ympäristötaidenäyttelystä saatu tieto	20
7.2	Hankkeen vaikuttavuus varhaiskasvattajien käytännön työhön	21
7.2.1	Teatteriesitysten hyödynnettävyys käytännön työssä	21
7.2.2	Teatterityöpajojen hyödynnettävyys käytännön työssä	21
7.2.3	Ympäristötaidenäyttelyn hyödynnettävyys käytännön työssä	22
7.2.4	Koulutuksen hyödynnettävyys käytännön työssä	23
7.2.5	Koko hankkeen vaikuttavuus varhaiskasvattajien työhön	24

7.3	Hankkeen muodostama kokonaisuus	25
7.4	Tulosten yhteenveto	27
8	Johtopäätökset	27
9	Pohdinta	30
	Lähteet	33
	Liitteet	
	Liite 1. Tiedotuskirje varhaiskasvattajille	
	Liite 2. Suostumuslomake	
	Liite 3. Haastattelurunko	

1 Johdanto

Ilmastonmuutos on tällä hetkellä yksi suurimmista globaaleista kriiseistämme. Ihmisen tapa toimia on yhteydessä ilmaston lämpenemiseen ja tästä syystä ympäristötietoisuuden lisääminen on oleellista. (WWF n.d.)

Lasten ja nuorten kasvatustyössä on näkynyt jo pitkään ympäristökasvatuksen erilaiset piirteet. Aihetta on esimerkiksi linkitetty muihin kasvatustyön osa-alueisiin, tai sitä on hyödynnetty esimerkiksi erilaisina teema- ja toimintapäivinä ja -viikkoina. (Cantell 2004:14.) Herää kuitenkin kysymys siitä, millainen on näiden edellä mainittujen toimintatapojen vaikuttavuus ympäristökasvatukseen liittyvien arvojen, asenteiden ja tapojen edistämisessä. Uusi varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018) ohjaa toteuttamaan ympäristökasvatusta varhaiskasvatuksessa ja tästä syystä päiväkotien on mietittävä ympäristökasvatuksen toteuttamista tarkemmin (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018).

Ympäristökasvatuksen toteuttaminen on mahdollista esimerkiksi teatterityöskentelyn avulla. Teatterityöskentelyn elämyksellisyys ja visuaalisuus voivat auttaa lasta muodostamaan henkilökohtaisen siteen ympäristöä kohtaan. Teatterin keinoin ympäristökasvatuksen toteuttaminen on hyvin elämyksellistä. Sen kokemuksellisuus ja vuorovaikutus mahdollistavat vaikeiden kokonaisuuksien, esimerkiksi ilmastonmuutoksen käsittelyn. Varhaisessa vaiheessa opittu luonnon kunnioittaminen ja sen arvostaminen luo jatkumoa parhaassa tapauksessa myös tulevaisuuden ympäristöasenteisiin. (Hiltunen–Koni-vuori 2005:11-12.)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää Teatteri ILMI Ö:n Luontokosketus- ympäristö- ja yhteisöhankeeseen vaikuttavuutta. Vaikuttavuutta tutkitaan hankkeen toimintaosa-alueisiin osallistuneiden varhaiskasvattajien näkökulmasta. Vaikuttavuus nousee opinnäytetyössä esiin kasvattajien tekeminä arvioina hankkeen vaikuttavuudesta suhteessa heidän omaan työhönsä varhaiskasvattajina.

2 Opinnäytetyön lähtökohdat

Tässä kappaleessa esittelemme opinnäytetyön taustaa ja yhteistyökumppanimme Teatteri ILMI Ö:n toteuttamaa hanketta. Kappaleen tarkoituksena on tuoda ilmi, minkälainen yhteistyökumppanimme tekemä hanke oli ja millaisia tavoitteita he olivat asettaneet hankkeelleen. Teatteri ILMI Ö on laatinut hankkeelleen työsuunnitelman sekä tavoitteita esittelevän PowerPoint-esityksen. Näitä asiakirjoja ei ole julkaistu, mutta olemme hyödyntäneet niitä tämän kappaleen muodostamisessa. Avaamme kappaleessa myös varhaiskasvatusta toimintaympäristönä ja kerromme tarkemmin Helsingin kaupungin varhaiskasvatuksesta, sillä kohdepäiväkotimme ovat tältä toiminta-alueelta.

2.1 Teatteri ILMI Ö:n luontokosketus-ympäristö- ja yhteisötaidehanke

Luontokosketus-ympäristö- ja yhteisötaidehanke on Teatteri ILMI Ö:n toteuttama hanke, jonka tavoitteena on ollut levittää uudenlaista suhtautumista kuluttamiseen, kasveihin ja eläimiin, sekä lisätä lasten ja aikuisten tietoisuutta omien valintojen merkityksestä luonnon suojeluun teatterin, taidetyöskentelyn ja leikin avulla. Hanke koostuu neljästä toimintaosa-alueesta; päiväkodissa järjestettävistä teatteri- ja taidetyöpajoista, Teatteri ILMI Ö:n kahdesta luontoaiheisesta esityksestä ja ympäristötaidenäyttelystä. Näiden lisäksi hankkeeseen osallistuneiden päiväkotien henkilökunta on osallistunut Teatteri ILMI Ö:n pitämään luontoaiheiseen teatterimenetelmäkoulutukseen. (Teatteri ILMI Ö. Luontokosketus- ympäristötaidehankkeen työsuunnitelma 2019.)

Teatteri ILMI Ö on järjestänyt ympäristöaiheisia teatterityöpajoja Itä-Helsingin päiväkodeissa, 10 eri ryhmässä. Jokainen ryhmä on osallistunut kolmeen työpajaan. Näissä työpajoissa on tarkasteltu luonnonsuojelua, ilmastonmuutoksen ehkäisemistä ja lasten ympäristökokemuksia draamallisin menetelmin. Työskentelyssä on huomioitu lasten kokemuksellisuus, elämyksellisyys, dialogisuus ja yhteistoiminnallisuus. (Teatteri ILMI Ö. Luontokosketus- ympäristötaidehankkeen työsuunnitelma 2019.)

Teatteri ILMI Ö:n kaksi esitystä ovat nimeltään ”*Ensikosketus*” ja ”*Muovipussimeri*”. *Ensikosketus*-esityksen perustana on lapsen kokemus luonnosta. Esitys perehtyy vuodenaikoihin ja niille tunnusomaisiin piirteisiin. Esityksen avulla lapsi saa vuodenaajoille erilaisia merkityksiä ja konkretisoi niiden roolia lapsen maailmassa ja leikissä. Esityksessä tutkitaan luontoa laajasti. *Muovipussimeri*-esityksessä syvennyttään mereen, muoviin ja mereneläimiin. Se haluaa elävöittää ihmisen suhdetta osaksi luontoa ja sen kiertokulkua.

Esityksessä katsoja herkistyy tarkkailemaan luontoa, sen muotoineen, pintoineen, rytmeineen ja värisävyineen. Esitys pyrkii herättelemään luontoa kohtaan empatiaa ja kunnioitusta. (Teatteri ILMI Ö. Luontokosketus- ympäristötaidehankkeen työsuunnitelma 2019.)

Työpajojen ja esitysten pohjalta on valmistettu hankkeen yhteinen ympäristötaidenäyttely ”Koti Luonnossa”, joka pidettiin Vuotalon galleriassa marraskuussa 2019. Hankkeen päiväkotiryhmät saivat muokattavakseen kodin huonekaluja ja esineistöä. Päiväkotien lapset ja aikuiset luonnonmateriaaleja hyödyntäen muovasivat huonekaluja ja esineistöä näyttelyn materiaaliksi. Näyttelyllä haluttiin tuoda näkyväksi ilmastonmuutosta, ympäristön saastuttamista ja muovijätteen lisääntyntä määrää luonnossa. Näyttely halusi tarjota katsojalle keinoja, jolla yllä mainittuja voidaan ehkäistä sekä sitä, miten myös tavaroitten ja esineiden sekä erilaisten muiden materiaalien uusiokäytöstä voi saada hyödyllisiä aineksia, joita voidaan hyödyntää mm. taiteenteossa. (Teatteri ILMI Ö. Luontokosketus- ympäristötaidehankkeen työsuunnitelma 2019.)

Ympäristöaiheinen teatterikoulutus tarjoaa mahdollisuuksia luonto- ja ympäristöteemojen käsittelyyn kasvatus- ja hoitohenkilöstölle. Koulutuksen tavoitteena on ollut välittää teatterin ja taiteen pohjalta kehitettyjä ympäristökasvatusmenetelmiä varhaiskasvatuksen tueksi. Menetelmillä halutaan tuoda ilmi, että ympäristökasvatus voi olla moniaistillista ja elämyksellistä myös taiteellisin keinoin. (Teatteri ILMI Ö. Luontokosketus- ympäristötaidehankkeen työsuunnitelma 2019.)

2.1.1 Hankkeen tavoitteet

Teatteri ILMI Ö oli asettanut hankkeen tavoitteiksi kokemuksellisuuden ja elämyksellisuuden toteuttamisen. Kokemuksellisuutta he halusivat luoda muun muassa sillä, että lapset ja aikuiset saivat itse tehdä ja luoda teatteria ja teatteritaidetta, sekä toimia omista luoduista rooleista ja tarinoista käsin. Tällä tavoin pyrittiin mahdollistamaan lapsille onnistumisen kokemuksia ja tukemaan lasten rohkeutta osallistua. Tärkeää oli, että jokainen sai osallistua omalla tavallaan. Kokemuksellisuuden avulla pyrittiin myös kiinnittämään esteettinen kokemus lasten omaan toimintaympäristöön. Lisäksi kaikki hankkeessa tuotettu toiminta oli lapsilähtöistä ja siinä pyrittiin korostamaan näkökulmaa siitä, että kokemukset luovat merkityksellisyyttä. (Teatteri ILMI Ö Luontokosketus- ympäristö- ja yhteisötaidehanke 2019.)

Hankkeen elämyksellisyyttä haluttiin korostaa moniaistisen liikkeen, äänen, kuvan, luonnonmateriaalien ja esineiden kautta. Hankkeesta haluttiin luoda lapsille merkittävä kokemus. Teatteri ILMI Ö uskoi teatterityöskentelyn olevan monella lapselle uutta, arjesta poikkeavaa, ja näin ollen innostavaa. Lisäksi he toivoivat hankkeen synnyttävän uusia ajatuksia, ja tätä myöten muuttavan asenteita ja käyttäytymismalleja. (Teatteri ILMI Ö Luontokosketus- ympäristö- ja yhteisötaidehanke 2019.)

Lisäksi Teatteri ILMI Ö halusi lisätä sekä lasten, että aikuisten ympäristötietoisuutta, laajentaa tietoisuutta omien toimien vaikutuksesta luontoon ja ilmastonmuutokseen, sekä vahvistaa empatiaa ja arvostavaa suhtautumista luontoon ja toisiin ihmisiin. Myös ekologisen elämäntavan, kiertotalouden ja kierrättämisen merkitystä jokapäiväisessä elämässä haluttiin korostaa. Näitä käsiteltiin muun muassa konkreettisten esineiden ja esitysten kautta. Erityisen tärkeää oli lasten tietoisuuden lisääminen, ja ajatusten herättely. Aikuisille suunnatussa koulutuksessa tavoitteena oli antaa konkreettisia työvälineitä aiheen käsittelyyn. (Teatteri ILMI Ö Luontokosketus- ympäristö- ja yhteisötaidehanke 2019.)

2.2 Varhaiskasvatus toimintaympäristönä

Varhaiskasvatus toimii opinnäytetyömme toimintaympäristönä. Varhaiskasvatus on yhteiskunnalle merkittävä palvelu, joka vastaa monista eri tehtävistä. Näitä tehtäviä ovat esimerkiksi lasten kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja oppimisen, sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjäytymisen ehkäisy. Varhaiskasvatuksessa lasten osallisuus ja aktiivinen toimijuus kehittyy opittujen tietojen ja taitojen myötä. Lisäksi varhaiskasvatuksella on tärkeä rooli huoltajien kasvatustyön tukemisessa ja huoltajan opintojen tai työelämän mahdollistajana. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

Jokainen alle kouluikäinen on oikeutettu saamaan varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai avoimena varhaiskasvatustoimintana, joita ovat esimerkiksi kuntien ja järjestöjen järjestämä kerho- ja leikkitoiminta. Huoltajat tekevät päätöksen lapsensa osallistumisesta varhaiskasvatukseen. (Opetushallitus 2019.)

2.2.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuslain (540/2018) pohjalta koottu Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys toteuttaa varhaiskasvatusta ja tehdä varhaiskasvatukseen tarvittavat paikalliset ja lapsikohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat. Varhaiskasvatuslaki (540/2018) ohjaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista. Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) säädetään varhaiskasvatuksen tavoitteista ja lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen. Tämän valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävänä on mahdollistaa yhdenvertaiset edellytykset jokaiselle lapselle osallistua varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet tukevat ja ohjaavat varhaiskasvatuksen toteuttamista, järjestämistä ja kehittämistä, sekä pitävät huolen siitä, että laadukas varhaiskasvatus toteutuu koko maassa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

2.2.2 Helsingin varhaiskasvatus

Opinnäytetyömme yhteistyöpäiväkodit ovat Helsingin kaupungin toiminta-alueelta. Helsingin varhaiskasvatus koostuu varhaiskasvatuksesta alle kouluikäisille lapsille ja esiopetuksesta esiopetusikäisille lapsille. Helsingin varhaiskasvatus järjestää varhaiskasvatusta valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden, sekä Helsingin oman varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti. Varhaiskasvatuksen toteuttamisessa näkyy vahvasti helsinkiläisyys. Helsinki on kirjava ja monipuolinen oppimisympäristö, joka tarjoaa monia mahdollisuuksia toteuttaa elämyksellistä toimintaa. (Helsingin kaupunki n.d.)

Helsingissä varhaiskasvatusta toteutetaan päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona, kerhoina, sekä leikkipuistojen avoimena toimintana. Varhaiskasvatusta on saatavilla sekä suomen, että ruotsin kielellä. (Helsingin kaupunki n.d.) Opinnäytetyömme perustuu Helsingin varhaiskasvatuksen toteuttamaan päiväkotitoimintaan suomen kielellä.

Päiväkodeissa tapahtuva toiminta on ryhmämuotoista. Lapsiryhmät voidaan muodostaa esimerkiksi ikäluokan, sisarussuhteiden tai tuen tarpeen mukaan. Ryhmiä perustettaessa tulee kuitenkin huomioida pedagoginen tarkoituksenmukaisuus, henkilöstömitoitukset ja ryhmien enimmäiskoko. Helsingissä pyritään siihen, että jokaisessa lapsiryhmässä

vähintään kolmannes on kelpoinen varhaiskasvatuksen opettajan tehtävään ja muilla tulee olla sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksen mukainen ammatillinen kelpoisuus. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2019:8.)

3 Ympäristökasvatus varhaiskasvatuksessa

Ympäristökasvatuksella tarkoitetaan elinikäistä oppimisprosessia, jota tapahtuu kaikilla oppimisasteilla. Ihmisen tietoisuus ympäristöstä ja siihen liittyvistä kysymyksistä sekä oma rooli ympäristöstä huolehtijana kehittyy ympäristökasvatuksen myötä. Ympäristökasvatuksen keskeinen periaate on tietojen ja taitojen kartoittaminen ja sitä myöten ihmisen käytännön toiminnan muutoksen luominen. (Wolff 2004:19-20.) Pienten lasten ympäristökasvatuksen lähtökohtana pidetään lapsen kokonaisvaltaista kehittymistä sekä fyysisellä, emotionaalaisella, että kognitiivisella tasolla (Parikka-Nihti–Suomela 2014:28).

Lasten ympäristökasvatuksellista toimintaa on tutkittu hankkeessa, johon Itä-Suomen yliopisto osallistui vuosina 2011-2014. Hankkeessa selvisi, että Suomessa opettajien tavoitteet olivat luonnontieteen oppimista tukevia, mutta itse tutkimusprojektien toteuttaminen ja luovuuden hyödyntäminen oli vähäistä. Tämän katsottiin johtuvan esimerkiksi luonnontieteiden vähäisestä roolista opetussuunnitelmassa. (Havu-Nuutinen – Tahvanainen 2013.) Samankaltaisia tuloksia on nähtävissä päiväkodeissa toteutetussa ympäristökasvatukseen ja kestävään kehitykseen liittyvässä kyselytutkimuksessa, jonka perusteella tavoissa toteuttaa ympäristö- ja kestävä kehityksen kasvatusta on vaihtelua, vaikka se on osana toimintasuunnitelmaa (Parikka-Nihti – Suomela 2014:119, 125-126).

Uudessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) ympäristökasvatuksen toteuttamiselle on annettu aiempaa suurempi rooli ja se kulkee keskeisesti mukana varhaiskasvatussuunnitelman arvoperustassa (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura 2016). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) on määriteltä, että varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava valmiudet havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Sen mukaan lapsia on ohjattava toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä, sekä tutkimaan sitä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

Van Petegemin ja Boewe-de Pauwin (2011) tutkimuksen mukaan pedagogisella lähestymistavalla, joka keskittyy pääosin ympäristön tietoisuuden edistämiseen, on vaikutusta oppilaiden tietoisuuteen ympäristöstä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) ympäristökasvatuksen tavoitteena pidetään lapsen luontosuhteen vahvistamista, vastuulliseen toimimiseen ympäristössä ohjaamista ja kestäväan kehitykseen kannustamista. Sen mukaan ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä ja toimiminen ympäristön puolesta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018:41.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) mainitut kolme ulottuvuutta ovat Palmerin (1998) kehittämästä puumallista, minkä taustalla on ollut lapsuuden ympäristökemusten vaikutus ympäristöasenteisiin. Palmer korostaa näiden kolmen ulottuvuuden tärkeyttä ympäristökasvatuksen toteuttamisessa. Pienten lasten ympäristökasvatuksessa painotus on ympäristössä ja ympäristön puolesta toimimisessa, kun taas lasten varttuessa myös tiedot ympäristöstä alkavat kiinnostaa. (Palmer 1998.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) kuvataan lapsen oppimisen alueita, jotka avaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisimpiä tavoitteita ja sisältöjä. Oppimisen alueet ohjaavat toteuttamaan suunniteltua pedagogista toimintaa yhdessä lasten kanssa. Oppimisen alueet eivät kuitenkaan ole erikseen toteutettavia, irrallisia kokonaisuuksia, vaikka tulemmekin esittelemään opinnäytetyössämme vain kaksi näistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) tutkin ja toimin ympäristössäni oppimisen alue liittyy olennaisesti ympäristökasvatukselliseen näkökulmaan.

3.1 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatussuunnitelman (2018) mukaan lapsille on annettava valmiuksia tutkia ja toimia luonnossa sekä heidän ympäristössään. Matemaattinen ajattelu, ympäristökasvatus ja teknologiakasvatus sisältyvät varhaiskasvatukseen ja niitä voidaan opettaa muun muassa luontoa ja ympäristöä hyödyntämällä. Lapsen ymmärryksen syntyminen esimerkiksi oman käytöksen ja tekemisen vaikutuksista, itsestä ajattelijoina ja oppijina ovat tuloista erilaisista omakohtaisista kokemuksista ja elämyksistä oppimisympäristönsä parissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018:46.) Reunamon ja Suomelan (2013) tutkimuksessa on tutkittu ympäristökasvatusta varhaiskasvatuksessa Palmerin

(1998) puumallin mukaisesti. Tutkimukseen osallistuneet varhaiskasvattajat näkivät oppimisen ja sosiaalisten suhteiden kehittymisen tärkeimpinä tekijöinä ympäristökasvatuksen toteuttamisessa jokaisessa ikäryhmässä. (Reunamo – Suomela 2013:91-102.)

Varhaislapsuus on merkittävää aikaa ihmisen arvojen ja elämäntapojen muodostumisessa. Tällöin rakentuu pohja myöhemmään ympäristön kunnioittamiseen. (Nykänen – Kinnunen 1992:3) Ympäristökasvatuksella pyritään vahvistamaan lasten ja luonnon välistä suhdetta sekä toimintaa kohti vastuullisempaa ympäristökäyttäytymistä muun muassa kohti kestävämpää elämäntapaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.) Kuitenkin Van Petegemin ja Boeve-de Pauwin (2011) tutkimuksen mukaan ympäristökouluilla ei ollut vaikutusta oppilaiden ympäristön käyttämiseen ja sen takia asenteet ympäristön varjelemiseksi voivat epäonnistua. (Van Petegem – Boeve-de Pauw 2011:27.)

Lapsille suodut yhteiset kokemukset luonnon parissa vahvistavat lasten luontosuhdetta sekä antavat myönteisiä kokemuksia luontoa kohtaan. Luonnon monipuolisuutta hyödyntämällä vahvistetaan myös lasten luontotuntemusta: luonnossa nähtäviä ja tuntuvia ilmiöitä voidaan havainnoida aistein ja eri vuodenaajat sekä luonnosta löytyvät kasvi- ja eläinlajit tuovat rikkautta ymmärtää vaihtuvaa ympäristöä sekä sitä, mitä kaikkea se pitää sisällään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018:47.) Pyrkiessä kasvatuksessa kohti kestävästä kehitystä osallisuus nousee esiin tärkeänä sitä ajavana tekijänä. Osallisuuden myötä lapsen kyky hallita ajatteluaan ja toimintaansa kehittyy. (Parikka-Nihti – Suomela 2014:52-53.) Oppiakseen luonnosta ei aina tarvitse mennä ulos saakka, vaan luonto ja ympäristö voidaan tuoda lasten äärelle erilaisin keinoin. Luonnon antia, monimuotoisuutta sekä mahdollisuuksia voidaan tuoda lasten lähelle myös esimerkiksi hyödyntämällä siinä draaman- tai teatterinkeinoja, kuten Teatteri ILMI Ö:n luontokosketus-ympäristö- ja yhteisötaidehankkeessakin on tehty.

Ympäristökasvatuksella lapsille opetetaan ja näytetään, kuinka luontoa, sen kasveja ja eläimiä tulee kohdella. Ympäristökasvatuksella pyritään siihen, että edistetään jo varhain lasten kestäväan elämäntapaan kasvamista sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittelusta, kuten esimerkiksi roskien laittamista roskakoriin, eikä jättämistä luontoon. Muita harjoiteltavia taitoja ovat kohtuullisuuden ja säästäväisyyden harjoittelu, ruokaan liittyvät tekijät, kierrätys sekä tavaroiden kunnostaminen ja uusiokäyttö. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018:47.)

4 Draamakasvatus varhaiskasvatuksessa

Draama- ja teatterikasvatuksesta puhutaan useasti synonyymeinä ja käsitteet ovat hyvin lähellä toisiaan, joten niiden väliin ei ole helppoa vetää selkeää rajaa (Korhonen 2014: 13). Teatterikasvatuksen määritelmät löytämässämme lähdekirjallisuuksissa jäivät kuitenkin draamakasvatukseen verrattuna vajanaiseksi, joten päätimme opinnäytetyösämme käyttää vain draamakasvatuksen käsitettä. Draamakasvatukseen käsite ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, vaan se määritellään useissa kirjallisuuslähteissä eri tavalla, joten oikeaa määritelmää on vaikeaa löytää. Draamakasvatuksen käsite kuitenkin liitetään usein koulukontekstiin. Tästä huolimatta tuodaan esille, että draamakasvatuksen käsitteellä pyritään kattamaan koko kasvatus ja opetus tässä aihealueessa, mukaan lukien esimerkiksi teatterin tekeminen ja teatteritaiteen opetus. (Korhonen 2014:13.)

Heikkinen (2005) määrittelee draamakasvatuksen yhden lukuvuoden mittaiseksi luovaksi ryhmäprosessiksi, joka sisältää erilaisia osallistavia, esittäviä ja soveltavia projekteja, jotka tuottavat oivalluksia ja kokemuksia (Heikkinen 2005:24). Fleming (1998), Neelands (1995) ja Rasmussen (1995) näkevät draamakasvatuksen kulttuurin kenttänä (*Cultural Fields*), jonka nähdään muodostuvan erilaisista teatterin ja draaman lajeista (ks. Heikkinen 2005:24-25). Asikaisen (2003) mukaan draamakasvatuksessa korostuu oppimisen ja kulttuuristen kontekstien näkökulma, kun taas Heikkinen (2005) näkee kulttuurisen oppimisen näkökulman ja taiteellisen luomisprosessin olevan sidoksissa toisiinsa, ja nämä sitten yhdessä luovat erilaisia fiktiivisiä todellisuuksia, draaman maailmoja ja mahdollisuuksien tiloja oppilaiden kanssa työskentelyyn (ks. Heikkinen 2005:26).

Varhaiskasvatussuunnitelman (2018) ilmaisun monet muodot oppimisen alue liittyy olennaisesti draamakasvatukselliseen näkökulmaan. Varhaiskasvatuksessa draama nähdään oivallisena opetusmenetelmänä. Draaman kautta lapsi pystyy tutkimaan havainnoimia asioita ja syventämään maailmankuvaansa. (Toivanen 2014:79.)

4.1 Ilmaisun monet muodot

Lapsen musiikillisen, kuvallisen, sanallisen sekä kehollisen ilmaisun tukeminen ja kehittyminen ovat yksiä varhaiskasvatuksen tavoitteellisista tehtävistä. Tutkiessaan, tulkittaessaan sekä jäsenellessään lapset harjoittavat ja muodostavat erilaisia ilmaisun taitoja.

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää suoda lapsille sellaiset ilmaisulliset puitteet, joissa lapsilla on mahdollisuus tutustua kulttuuriperintöön, taiteeseen sekä ilmaisen erilaisiin muotoihin. Tällä tavoin voidaan vahvistaa lasten monilukutaidon, osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueita. Lisäksi kuvittelu ja mielikuvien luonti mahdollistavat lasten eettisen ajattelun kehittymisen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018:42-43.)

Mahdollistamalla lapselle monipuolisia ilmaisen keinoja ja tapoja annetaan lapsille mahdollisuuksia kokea maailmaa heitä puhuttelevalla ja innostavalla tavalla. Tutustuminen erilaisiin ilmaisenmuotoihin tapahtuu niin oppimisympäristöjen esteettisyyttä, innostavuutta, saatavilla olevia monipuolisia välineitä ja materiaaleja sekä riittävää ohjausta hyödyntämällä. Taidekasvatukselliselle näkökulmalle on ominaista spontaani mutta myös sellainen toiminta, jota on suunniteltu ennalta. Lasten yksilöllisiä ilmaisenpiirteitä tuetaan ja lapsille mahdollistetaan riittävästi aikaa ja tilaa toteuttaa heidän yhteisiä luovia tapojaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018:43.)

Nevasen (2015) tutkimuksessa tarkastellaan taidekasvatusprojektia, joka on toteutettu sekä varhaiskasvatuksessa, että alkuopetuksessa. Tutkimuksen tuloksista selviää, että hyvin toteutettu, pitkäkestoinen taidekasvatus tukee lasten taitoja oppia. Tutkimuksen mukaan oppimisen ja leikkimisen yhteys innosti lasta motivoitumaan ja sitoutumaan toimintaan. Nähdään myös, että taidekasvatuksella voidaan vaikuttaa lasten yhteisöllisyyden vahvistamiseen. (Nevanen 2015.) Aikuinen rohkaisee lapsia erilaisiin ilmaisen keinoihin. Tällaisia ovat esimerkiksi sanallinen ja kehollinen ilmaisu kuten draama, tanssi, leikki, sirkus, sanataide ja lastenkirjallisuus. Sanallisten ja kehollisten harjoitteiden ja leikkien avulla pyritään siihen, että lapsi saisi monipuolisia eväitä kielelliseen ja keholliseen kokemiseen sekä ilmaisen ja viestinnän tapoihin. Spontaani ilmaisu, sekä yhteisesti suunnitellut ja toteutetut prosessi mahdollistavat lapsille luovia kokemuksia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018:44.)

4.2 Teatteri ILMI Ö:n hankkeessa toteuttamia draamakasvatuksen muotoja

Draamakasvatusta voidaan toteuttaa usealla eri tavalla, mutta Teatteri ILMI Ö nosti esiin yhteisessä keskustelussa heidän työskentelyssään kaksi olennaista tapaa; *yhteisötaiteen* ja *kokemuksellisen oppimisen*, joten halusimme ottaa ne tarkempaan käsittelyyn raportissamme. Lisäksi *yhteisötaide*-käsite on mukana myös hankkeen nimessä ja siksi koemme, että se on tärkeää avata.

4.2.1 Yhteisötaide

Yhteisöllinen taidekasvatus mahdollistaa työskentelyn esimerkiksi kuvataiteen, teatterin, musiikin ja tanssin parissa (Hiltunen – Jokela 2001:14). Yhteisötaiteen yksi peruspilareista on itse yhteisö. Taidetta tehdään huomioimalla yhteisön ehdot, tekemällä sitä yhteisön jäsenten kanssa sekä heitä varten. Yhteisötaiteessa esitys muodostuu yhden henkilön sijasta useammasta eri tekijästä: yhteisö osallistuu toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja esittämiseen. (Hiltunen 2007:1.) Yhteisöllinen ja ympäristöllinen taidetoiminta kohdistuukin siinä mukana olevien tekijöiden sekä kokijoiden omaan ympäristöön ja siinä toimimiseen (Hiltunen – Jokela 2001:9). Schiuman (2011) mukaan taidelähtöisten toteutuksien hyötynä nähdään niiden vaikutus osallistujan luovuuden, mielikuvituksen, havainnointikyvyn, tietoisuuden ja emootioiden kehittymisessä (Schiuma 2011:122-124).

Yhteisötaiteen myötä yksilö ja yhteisö voivat saada voimaantumisen ja emansipaation kokemuksia. (Hiltunen 2007:1.) Yhteisötaiteen empaattisen piirteen lisäksi siinä näkyy taiteilijan halu välittää kuulemaansa. (Hiltunen – Jokela 2001:17.) Suomessa yhteisötaidetta on taiteilijoiden toimesta toteutettu ympäristöä parantavissa sekä yhteisön jäseniä aktivoivissa lähiöprojekteissa. Toimintakenttinä yhteisötaiteelle voivat olla esimerkiksi päiväkodit ja sairaalat. (Hiltunen – Jokela 2001:17.) Yhteisöllisessä taidekasvatuksessa on tärkeä huomioida ja ymmärtää yhteisön luomat merkitykset paikkoihin, joissa taide-toimintaa toteutetaan (Härkönen 2016:85).

4.2.2 Kokemuksellinen oppiminen

Monipuoliset ja merkitykselliset kokemukset tukevat lapsen ajattelun ja oppimisen kehittymistä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018:24). Oppimisprosessin tärkeinä tekijöinä pidetään motivaatiota ja halukkuutta oppia asioita. Niiden ylläpitämiseksi merkittävässä asemassa nähdään toiminnan kokeileminen, yrittäminen ja erehtyminen. (Salakari 2009:17.) Oppimisprosessissa oleellisesti näyttäytyviä tekijöitä on pystytty tarkentamaan lapsen kehitystä selittävien tutkimustulosten ja teorioiden avulla. Nykyään pidetään perusteltuna kokemusten ja oppimisen yhteyttä ja niiden yhdistämisen merkitystä lapsen varhaisempien taitojen omaksumiseen. (Kovanen 2004:40.)

Oppimista voidaan tarkastella kokemuksellisen oppimiskäsityksen pohjalta ja sen mukaan oppimista tapahtuu, kun kokemus toiminnasta muuttuu ja laajentuu. Kokemuksellisessa oppimiskäsityksessä oppimisprosessi nähdään syklisenä prosessina, jossa on

vaiheet; omakohtainen kokemus, kokemuksen pohtiminen eli reflektointi, käsitteellistäminen ja itse kyseinen toiminta, joka on aktiivista. Tämän prosessin avulla muodostetaan uusia kokemuksia, ja sitten sykli alkaa alusta. (Kupias 2004:16.) Oppijan persoonallinen ja sosiaalinen kasvu, itsetuntemuksen vahvistaminen, oppimaan oppimisen lisääminen ja itse oppimisen kohteen käsitysten selkeyttäminen nähdään kokemuksellisen oppimisen keskeisimpinä tavoitteina (Leppilampi–Piekkari 2001:9). Lapselle kokemuksen kautta oppiminen on luontaista, sillä se mahdollistaa jokaiselle sopivimman väylän oppimiselle (Parikka-Nihti 2011:24).

5 Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymykset

Aiemmin opinnäytetyössä mainituista tutkimuksista selvisi, että ympäristökasvatuksen toteuttamiseen ei ole päiväkodeissa ja kouluissa vakiintuneita keinoja, mikä johtaa siihen, että ympäristökasvatus saattaa jäädä vähäiseksi. Ympäristökasvatuksen toteuttaminen päiväkodissa ja muissa varhaiskasvatuksen yksiköissä on kuitenkin hyvin merkityksellistä, sillä lasten ympäristökasvatus on olennainen osa kestäväen kehityksen yhteiskunnan rakentamisessa (Kurtio 1995:8). Teatteri ILMI Ö:n Luontokosketus- ympäristö- ja yhteisötaidehanke tarjoaa hankepäiväkodeille mahdollisia keinoja toteuttaa ympäristökasvatusta teatterin ja taiteen keinoin.

Opinnäytetyömme tavoite nousi Teatteri ILMI Ö:n tarpeesta saada tietoa heidän hankkeensa tuottamasta hyödystä varhaiskasvattajille. Tämän pohjalta lähdimme rakentamaan opinnäytetyömme tutkimustapaa sekä tutkimuskysymyksiä. Opinnäytetyömme tavoitteeksi muodostui selvittää varhaiskasvattajien näkemyksiä Teatteri ILMI Ö:n Luontokosketus- ympäristö- ja yhteisöhankeeseen vaikuttavuudesta heidän työhönsä. Vaikuttavuudella tarkoitetaan haluttujen vaikutusten saavuttamista tietyllä toiminnalla. Tavoitteet toiminnalle tulee olla määritelty, jotta vaikuttavuutta pystytään arvioimaan. (SOSTE 2020.) Näiden määritelmien valossa tutkimme myös sitä, miten Teatteri ILMI Ö:n hankkeelle asettamat tavoitteet ovat toteutuneet. Opinnäytetyöstä saatuja tuloksia Teatteri ILMI Ö voi halutessaan hyödyntää toiminnassaan.

Tavoitteitamme selventäviä tutkimuskysymyksiä ovat 1. millaista uutta tietoa varhaiskasvattaja sai ympäristökasvatuksen toteuttamisesta Luontokosketus- ympäristö- ja yhteis-

sötaidehankkeen osa-alueiden pohjalta, 2. miten varhaiskasvattaja pystyy hyödyntämään Luontokosketus- ympäristö- ja yhteisötaidehankkeen antia varhaiskasvatuksessa ja 3. millaiseksi varhaiskasvattaja koki Luontokosketus- ympäristö- ja yhteisötaidehankkeen kokonaisuutena. Tutkimuskysymysten pohjalta muodostamme haastattelukysymykset, joiden avulla saamme tietoa tavoitteiden toteutumisesta.

6 Opinnäytetyön toteutus

Varhaiskasvattajien näkemystä aiheesta selvitämme kolmessa hankepäiväkodissa, jotka sijaitsevat Itä-Helsingissä. Haastateltavat valikoituivat hankkeen toimintaosa-alueisiin osallistuneista varhaiskasvattajista, jotka suostuivat osallistumaan haastatteluumme. Teatteri ILMI Ö otti yhteyttä hankepäiväkoteihin alustavasti tutkimustamme varten ja kartoitti heidän haluaan osallistua tutkimukseen. Saatuamme tutkimusluvan lähdimme heti toteuttamaan haastatteluja.

6.1 Tutkimusmenetelmä

Käytimme opinnäytetyössämme laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. Nähdään, että sen avulla todellisen elämän kuvaaminen on mahdollista. Käytämme tarkempaan tutkimuksemme työmenetelmänä teemahaastattelua. Koemme, että tällä tavoin saamme haastateltavien äänen ja jokaisen näkökulman riittävän monipuolisesti kuuluviin. (Hirsjärvi – Hurme 2008:28.) Toiminnan ymmärtäminen on laadullisen tutkimuksen lähtökohta. Lisäksi sen avulla pystytään kuvaamaan tähän kyseiseen toimintaan lukeutuvia tapahtumia ja ilmiöitä. (Hirsjärvi – Hurme 2008:28, 85-86.)

Teemat haastatteluun valikoituivat aiemmin mainittujen tutkimuksen tavoitteiden ja tarkoituksen pohjalta. Niitä pidämme koko opinnäytetyömme lähtökohtana. Taustateoria opinnäytetyöhön rakentui tukemaan tutkittavaa asiaa. Haastattelurungon (ks. liite 3) pohjana olivat seuraavat tutkimuskysymykset:

- Millaista uutta tietoa varhaiskasvattaja sai ympäristökasvatuksen toteuttamisesta Luontokosketus- ympäristö- ja yhteisötaidehankkeen osa-alueiden pohjalta?

- Miten varhaiskasvattaja pystyy hyödyntämään Luontokosketus- ympäristö- ja yhteisötaidehankkeen antia varhaiskasvatuksessa?
- Millaiseksi varhaiskasvattaja koki Luontokosketus- ympäristö- ja yhteisötaidehankkeen kokonaisuutena?

Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä käytimme yksilöllistä haastattelua. Haastattelu tiedonkeruunmuotona on yksi käytetyimmistä (Hirsjärvi – Hurme 2008:34). Kyseistä menetelmää käyttämällä suora vuorovaikutus haastateltavan kanssa on mahdollista saavuttaa. Lisäksi haastattelussa kehonkielen, kuten ilmeiden, eleiden ja asentojen havainnointi on mahdollista. Nähdään myös, että haastattelussa tutkittavat henkilöt osallistuvat tutkimukseen paremmin ja vastaukset tutkittavasta asiasta ovat syvällisempiä. Haastattelussa myös kysymysten tarkentaminen tarvittaessa on mahdollista, mikä mahdollistaa sen, että väärinymmärryksiltä vältytään todennäköisemmin. (Hirsjärvi ym. 2009:204-206.)

Tutkimushaastattelu voidaan erottaa arkisesta keskustelusta siten, että tutkimushaastattelulla pyritään johonkin tavoitteeseen ja päämäärään, toisin kuin arkisessa keskustelussa. Tutkimushaastattelussa haastattelija pyrkii saamaan tietoa jostakin kyseisestä aiheesta ja tästä syystä keskustelu pyritään pitämään tiettyjen teemojen ympärillä. Haastattelija myös kannustaa haastateltavaa vastaamaan kysymyksiin avoimesti ja rohkeasti. Haastattelussa haastattelija kysyy kysymykset ja haastateltava vastaa näihin antaen haastattelijalle tietoja aiheesta. Haastattelussa kannattaa olla aina selkeä aloitus ja lopetus, jotta haastateltavalle on selkeää, milloin haastattelu alkaa ja milloin se päättyy. Ennen haastattelun alkua haastateltavan kanssa voi käydä arkista keskustelua, jonka avulla luodaan pohja sujuvalle vuorovaikutukselle itse haastattelussa. Haastateltavalle on hyvä kertoa etukäteen tutkimuksesta ja sen tavoitteista, sekä siitä, millainen rooli haastateltavalla on tutkimuksessa. Tällöin haastateltavalla on selkeä käsitys siitä, mitä haastattelussa tulee tapahtumaan. (Ruusuvuori – Tiittula 2005:23-24.)

Käytimme tässä opinnäytetyössä niin sanottua puolistrukturoitua haastattelumenetelmää eli teemahaastattelua. Oleellisinta teemahaastattelussa on, että yksityiskohtaisten kysymysten sijaan edetään tiettyjen keskeisten teemojen varassa (Hirsjärvi- Hurme 2008:47-48). Teemahaastattelun pohjana toimivat siis etukäteen mietityt tutkimuskysymykset ja haastattelun rakenne etenee niistä muodostettujen teemojen mukaan. Haas-

tateltavien tulkinta asioista ja heidän asioillensa antavat merkitykset ovat keskeisiä. Tee-mahaastattelussa pyritään saamaan kysymyksiin vastauksia, joilla on merkitystä tutki-muksen tarkoituksen kannalta. (Tuomi – Sarajärvi 2009:75.)

Laadimme teemojen pohjalta haastattelurungon (ks. Liite 3) yhteistyössä opinnäytetyön ohjaajien ja yhteistyökumppanin (Teatteri ILMI Ö:n) kanssa. Kysymykset haastatteluun rakentuivat Teatteri ILMI Ö:n hankkeen toimintaosa-alueiden ja opinnäytetyön toiminta- ympäristön kautta. Haastattelurungossamme (ks. Liite 3) oli pelkästään avoimia kysy- myksiä. Tämä siitä syystä, että halusimme kysymyksiimme monipuolisempia vastauksia, kuin ”kyllä” tai ”ei”-tyyppisiä vastauksia. Haastateltavat joutuivat siis pohtimaan kysymyk- siä hieman laajemmin. Toimitimme kysymykset haastateltaville jo etukäteen, jotta tällai- nen laajempi pohdinta olisi mahdollista.

6.2 Haastateltavien valinta ja haastattelujen käytännön toteutus

Henkilöitä valitaan haastateltaviksi muun muassa siitä syystä, että he edustavat jotakin ryhmää. Tutkimuksen tarkoituksella on merkittävä tehtävä tässä asiassa, sillä se määrää tällaiset ryhmittymät. (Hirsjärvi – Hurme 2008:83.) Meidän opinnäytetyössämme haasta- teltavat edustavat varhaiskasvattajia, jotka toimivat esikouluikäisten ryhmässä. Käy- tämme yleisnimitystä ”varhaiskasvattaja” haastateltavista, sillä erittely hoitajiin ja opetta- jiin ei ole opinnäytetyömme kannalta merkityksellistä. Valitsimme opinnäytetyöhön haas- tateltavaksi varhaiskasvattajia, jotka olivat osallistuneet Teatteri ILMI Ö:n Luontokoske- tus- ympäristö- ja yhteisötaidehankkeen joihinkin toimintaosa-alueisiin. Emme rajanneet haastatteluun osallistumista, vaikka kyseinen haastateltava ei olisikaan osallistunut kaik- kiin Teatteri ILMI Ö:n pitämiin toimintaosa-alueisiin, sillä tällaisen rajauksen tehdes- sämme haastatteluun osallistujien määrä olisi heti ollut selkeästi pienempi. Tällä tavoin haastattelun otannaksi valikoitui suurempi määrä halukkaita osallistujia.

Päädyimme valitsemaan varhaiskasvattajat lasten sijaan, sillä koimme, että varhaiskas- vattajien vastauksissa voimme saada myös lasten ääntä kuuluviin. Lisäksi meitä kiinnosti tietää, miten he, jotka toimintaa päiväkodissa järjestävät ja suunnittelevat ovat voineet hyödyntää saatuja oppeja omassa työskentelyssään. Valittuamme haastateltavaksi var- haiskasvattajat saimme myös tietää, että samaisesta hankkeesta ollaan tällä hetkellä tekemässä kandidaatin tutkielmaa, jossa selvitetään esikouluikäisten lasten kokemuksia samaisesta hankkeesta. Kandidaatin tutkielmassa syvennyttiin siihen, millaisia koke-

muksia lapset kuvailevat saaneensa hankkeen eri toimintaosa-alueista ja millaisia teemoja tai sisältöjä, tunnelmia tai mielikuvia heille jäi mieleen eri esityksistä ja tapaamiskerroista.

Suostuminen haastatteluun voi olla riippuvainen siitä, millä tavoin haastattelupyynnöksi esitetään. Yhteydenottomuotona voi olla esimerkiksi haastattelupyynnöstä kysyminen etukäteen puhelimitse. Tällöin haastattelussa ei tule hukkakäyntejä ja mahdollinen haastattava saa ennen haastattelua lisäinformaatiota tulevasta haastattelusta. (Hirsjärvi – Hurme 2008:84.) Yhteydenoton muotona opinnäytetyössämme toimi sekä Teatteri ILMIO:n ennakoilmoitus hankepäiväkodeille meidän opinnäytetyöömme liittyvään yhteydenottoon liittyen sekä sen jälkeen meidän yhteydenottomme kiinnostuksen osoittaneisiin hankepäiväkoteihin. Soitimme hankepäiväkotien johtajille selvittäessämme kiinnostusta osallistua meidän opinnäytetyöhömmekä kerroimme, minkälaisesta haastattelusta oli kyse. Johtajilta saimme päiväkodin ryhmien puhelinnumerot, joista tavoitimme kasvattajat, jolloin pääsimme kysymään heidän halukkuuttaan osallistua opinnäytetyömmekä haastatteluun sekä kertomaan lisää, minkälaisesta haastattelusta oli kyse ja miksi haastattelu toteutetaan.

Saimme loppujen lopuksi neljä varhaiskasvattajaa haastateltaviksi. Haastattelut toteutettiin haastateltavien työpaikoilla, heidän valitsemissaan rauhallisissa tiloissa, ilman häiriötekijöitä. Haastattelut äänitettiin aineiston analysointia varten. Jokaiseen haastatteluun sekä sen äänittämiseen on kysytty haastateltavalta kirjallinen suostumus ennen haastattelujen toteutusta. Äänitimme haastattelut kahta puhelimen ääninauhuria käyttäen. Haastattelun pohjana toimi haastattelurunko (ks. Liite 3) ja haastattelut kestivät noin 10–25 minuuttia. Aineisto analysoitiin laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmin. Saa-toimme aineiston analysoitavaan muotoon litteroinnin avulla, ja huomioimme haastatteluista kohdat, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiimme. Säilytimme äänitteet tallenteina molempien puhelimissa salasanojen takana olevissa kansioissa. Hävitämme kyseiset materiaalit opinnäytetyön valmistuttua.

6.3 Aineiston analysointi

Litteroimme haastatteluista saamamme aineiston. Litteroinnilla tarkoitetaan nauhoitetun puhemuotoisen haastattelun sanasta sanaan kirjoittamista. Saimme litteroinnin valmiiksi 31.1 ja litteroituja sivuja tuli yhteensä 15. Ensin karsimme litteroidusta aineistoista tutkimuskysymysten kannalta epäolennaiset asiat sekä omat välikommenttimme pois.

Tämän jälkeen valitsimme haastatteluaineistosta saadun materiaalin analysointimenetelmäksi teemahaastattelun yleisen analysointimenetelmän; teemoittelun. Sillä tarkoitetaan litteroinnin ja aineistoluvun jälkeistä vaihetta, jonka avulla aineisto jaotellaan osiin ja ryhmitellään teemoihin. Teemoiksi määritellään yleensä aiheita, joiden nähdään toistuvan aineistossa useamman kerran. Teemoittelu analyysimenetelmänä alkaa teemojen muodostamisesta ja ryhmittelystä, jonka jälkeen siirrytään niiden yksityiskohtaiseen tarkasteluun. Teemoittelu voi olla aineisto- tai teorialähtöistä. Aineistolähtöisessä teemoittelussa etsitään haastattelua tai kirjoituksia yhdistäviä teemoja, kun taas teorialähtöisessä teemoittelussa teemoittelua ohjaa teoria tai muu viitekehys. (Saaranen-Kauppinen – Puusniekka 2006.)

Aineiston analysointia helpottaaksemme loimme teemoja, joiden avulla pystyimme löytämään keskeiset tulokset aineistosta, sekä etsimään samankaltaisuuksia haastateltavien vastauksista. Litteroidun aineiston läpikäymisessä hyödynsimme Microsoft Word -tekstinkäsittelyohjelmaa, jossa värikoodasimme aineistoista omat teemat eri väreillä. Lisäksi huomioimme tutkimuksen kannalta mahdollisesti merkittävät kommentit, joita voimme hyödyntää tutkimustulosten esittelyssä ja värikoodasimme ne omalla värillä. Päädyimme teemoittelemaan aineiston teemahaastattelurunkoa hyödyntäen. Lisäksi pyrimme liittämään tiettyjen kysymysten vastaukset vastaamaan tiettyihin tutkimuskysymyksiin.

6.4 Eettisyys

Tutkimuksen valmistelussa ja toteuttamisessa on otettava huomioon eettiset kysymykset ja tarkasteltava niitä tutkimuksen taustalla. Tutkimus nähdään hyväksyttävänä ja luotettavana sen noudattaessa hyvän tieteellisen tutkimuksen eettisiä periaatteita. Tutkimuksen tekijöiden vastuulla on selvittää tiedonhankinnasta ja julkaisusta olemassa olevat yleisesti hyväksytyt periaatteet. (Hirsjärvi ym. 2009:23.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman tutkimuseettisen neuvottelukunnan mukaan tutkimustyössä, tutkimuksen ja sen tulosten arvioinnissa sekä tulosten tallentamisessa ja esittämisessä on noudatettava rehellisyyttä, tarkkuutta ja huolellisuutta. Eettinen läpinäkyvyys ja avoimuus on huomioitava tiedonhankinnassa sekä tutkimus- ja arviointimenetelmiä käytettäessä. Ennen tutkimuksen aloittamista tutkimukselle on hankittava

siihen vaadittavat tutkimusluvut ja tutkimusta suorittaessa ja sitä raportoidessa on noudatettava tieteelliselle tiedolle annettuja vaatimuksia. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.)

Opinnäytetyötä kirjoittaessa on huomioitu tutkimukseen liittyvät eettiset periaatteet. Opinnäytetyötä ja siinä toteutettuja haastatteluja varten on haettu Helsingin kaupungilta tutkimuslupa. Opinnäytetyössä kerättävät henkilötiedot ovat tutkimukseen osallistuvan nimi, ammattinimike sekä työpaikka. Tutkimuksen raportista ei kuitenkaan tule esille mitään näistä, vaan ainoastaan päiväkodin sijainti mainitaan. Opinnäytetyön kannalta henkilötietojen käsittely ei ollut oleellista, muuten kuin tutkimuslupahakemusta varten. Aineistoa tarkasteltaessa jokainen haastateltava on merkitty kirjainyhdistelmänä (H1-H4), niin että haastattelut ovat eroteltavissa, mutta haastateltavan anonyymiys on säilynyt. Haastattelujen kirjainyhdistelmät valikoituivat sattumanvaraisesti.

Opinnäytetyöprosessissa on tärkeää huolehtia tietosuojasta ja -turvasta. Tietojen luotettavaa käsittelyä helpottaa etukäteen suunniteltu tietojen kerääminen, tallennus, säilytys ja tuhoaminen. (Arene 2018:6.) Haastattelut äänitettiin opinnäytetyön tekijöiden puhelimilla. Äänitteet säilytettiin tallenteina molempien puhelimissa salasanojen takana olevissa kansioissa. Kenelläkään muulla kuin opinnäytetyön tekijöillä ei ole pääsyä äänitettyyn materiaaliin. Saatu materiaali hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Aineisto analysoidaan laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmin. Saatamme aineiston analysoitavan muotoon litteroinnin avulla. Myös litteroinnin myötä saatu materiaali tuhoetaan.

Haastattelu oli myös vapaaehtoinen. Haastattelussa oli läsnä vain haastateltava ja opinnäytetyön toteuttajat. Haastattelussa ei kysytty henkilökohtaisia kysymyksiä. Yksilöhaastattelut mahdollistivat haastateltavan kanssa käytävän avoimen vuorovaikutuksen ja tarkentavien kysymysten esittämisen. Ennen haastatteluja sekä haastattelutilanteessa haastateltaville kerrottiin mahdollisuudesta keskeyttää tai lopettaa haastattelu, milloin tahansa.

7 Opinnäytetyön tulokset

Tässä kappaleessa esittelemme opinnäytetyömme tulokset, jotka olemme muodostaneet pidettyjen haastattelujen pohjalta. Jaoimme tulokset alaotsikoihin, joista löytyy vastaukset jokaiseen haastattelukysymykseen, sillä haastattelukysymykset oli jaoteltu koskemaan jokaista toimintaosa-aluetta erikseen, lukuun ottamatta koko hankkeen prosessiin liittyvää tutkimuskysymystä.

7.1 Hankkeesta saatu tieto ympäristökasvatuksen toteuttamiseksi

Varhaiskasvattajien saamaa tietoa ympäristökasvatuksen toteuttamisesta selvitettiin Luontokosketus- ympäristö- ja yhteisötaidehankkeessa toteutettujen toimintaosa-alueiden pohjalta. Haastattelukysymykset oli jaoteltu koskemaan jokaista toimintaosa-aluetta erikseen.

7.1.1 Teatteriesityksistä saatu tieto

Ensimmäiseksi kysyimme haastateltavilta teatteriesityksistä. Puolet haastateltavista (kaksi) osallistui molempiin teatteriesityksiin ja toinen puolikas (kaksi) osallistui vain toiseen esityksistä. Varhaiskasvattajat kokivat, että teatteriesityksistä saatu uusi tieto oli pääasiassa konkreettisia esimerkkejä, ideoita ja menetelmätapoja.

H2: ”Oli siinä paljon semmosii niiku konkreettisia esimerkkejä, niitä menetelmätapoja uusia.”

H3: ”Mä en tiedä tuliko varsinaisesti tietoa, mut ehkä ajatuksia siitä, niistä keinoista, miten voi lapsia herätellä mukaan tähän ajatukseen.”

Kaksi haastateltavista nosti esiin myös esitysten visuaalisuuden ja sen, miten Teatteri ILMI Ö oli pystynyt esityksessä hyvinkin pienillä keinoilla luomaan merkittävän kokemuksen sekä lapsille, että aikuisille. Toinen näistä haastateltavista kertoi suunnittelevansa samankaltaista esitystä lapsiryhmälleen. Myös Teatteri ILMI Ö:n ammatillisuutta arvostettiin ja oltiin iloisia siitä, että nähtiin teatterin erilaisia keinoja ihan käytännössä.

H4: ”Ja tavallaan teatterin keinoja tuli siinä tutuksi, koska he olivat kummiskin teatteri-ihmisiä, niin sellaisia oli kiva nähdä, et ammattilainen, miten pienillä jutuilla saadaan se. ”

7.1.2 Lapsille järjestetyistä teatterityöpajoista saatu tieto

Seuraavaksi kysyimme haastateltavilta lapsille järjestetyistä teatterityöpajoista. Kolme haastateltavista mainitsi, että teatterityöpajoista saatu suurin tieto oli saada erilaisia esimerkkejä draamankeinoista toteuttaa ympäristökasvatusta. Nähtiin, että erilaiset draamankeinot ja lapsen osallisuuden huomioiminen työpajoissa tukivat ympäristökasvatuksen opetusta. Tieto osallisuuden merkityksestä tuotiin esiin haastateltavien vastauksissa ja varhaiskasvattajat pitivät tärkeänä sitä, että kaikilla lapsilla oli mahdollisuus osallistua esitykseen. Yksi varhaiskasvattajista mainitsi, että kun lapsi oli päässyt itse tekemään ja kokemaan asiaa, kasvatti se lapsen mahdollisuuksia oppia käsiteltävä asia paremmin. Myös draama opetuskeinona koettiin lapsia innostavana.

H4:-- No ehkä justii se semmonen niiku draaman tuominen siihen et miten niiku draamankeinoilla aika helposti saat lapset mukaan ja innostumaan.

7.1.3 Ympäristötaidenäyttelystä saatu tieto

Ympäristötaidenäyttely oli varhaiskasvattajien vastausten perusteella koettu hyödylliseksi ja tietoa lisääväksi. Varhaiskasvattajat kertoivat, että taidenäyttelyssä ja siihen liittyvässä projektissa kierrätysmateriaalien käyttö monipuolisena työskentelymateriaalina nähtiin inspiroivana. Lisäksi eräs haastateltavista kertoi ympäristötaidenäyttelyn muistuttaneen siitä, miten oman kädenjäljen näkeminen osana suurempaa kokonaisuutta on tärkeää ja luo tehdyille taideteokselle merkityksellisyyttä.

H4: ”Ainakin siis hirveesti ideoita että et miten niiku voit käyttää kierrätysmateriaalia vaikka niiku kaikessa tässä askartelussa--.”

H3:-- jotenkin taas muistui mieleen, et miten tärkeä se on sitten, et ihan tehdään se näyttely. Et kyl välillä sekin on tärkeää, vaikka sanotaan monesti et se on se itse tekeminen ja se on ja sen dokumentointi, mut kyl se oli tosi upea päästä katsomaan lasten kaa et hei täällä

on tää meijän tyyppi mukana tätä suurempaa kokonaisuutta ja miten tärkeiden asioiden tiimoilta siel oltiinkaan.

7.2 Hankkeen vaikuttavuus varhaiskasvattajien käytännön työhön

Luontokosketus- ympäristö- ja yhteisötaidehankkeen vaikuttavuutta varhaiskasvattajien käytännön työhön selvitettiin haastattelussa kysymällä kysymyksiä jokaisesta hankkeen toimintaosa-alueesta erikseen.

7.2.1 Teatteriesitysten hyödynnettävyys käytännön työssä

Ensimmäinen kysymys tähän aiheeseen liittyen koski teatteriesityksiä. Yksi haastateltava koki, että voisi konkreettisesti kokeilla tällaisten teatteriesitysten tekemistä lasten kanssa ja lapset voisivat esittää teatteriesityksiä toisilleen, mutta myös toisille ryhmille. Myös lapsilähtöisyyden käsite nousi esiin kyseisen haastateltavan kohdalla. Hän näki tärkeänä, että lapsilähtöisyydessä lapset otetaan mukaan myös suunnitteluun. Toinen haastateltava kertoi heidän hyödyntäneen teatteriesitystä heti käytännössä.

H3: ”Joo no itseasiassa näin me tehtiin. Elikkä sitten kun oli tää teatteriesitys ollu niin sitten tota ihan tämmöstä; jututettiin lapsia, mitä fiiliksiä, oliko siin jotain jännittävää, mikä sielt jäi mieleen ja sit he piirs siitä jonkun merkittävän niinku kohdan tai niitä hahmoja --.”

Tämä kyseinen haastateltava (H3) myös kertoi, kuinka tämä jatkotyöskentely lasten kanssa teatteriesitysten jälkeen oli tuonut hänelle paljon uutta tietoa lapsista, ja siitä, kuinka erilaisiin asioihin lapset kiinnittävät tällaisissa esityksissä huomiota. Kolmas (H2) haastateltava kertoi teatteriesitysten herättäneen keskustelua ja suunnitteilla oli tulevaisuudessa hyödyntää teatteriesityksessä käytettyä esitystapaa johonkin tulevaan esitykseen tai leikkiin.

7.2.2 Teatterityöpajojen hyödynnettävyys käytännön työssä

Teatterityöpajojen sisällössä nähtiin olevan jonkin verran jo etukäteen tuttuja työskentelymenetelmiä. Kuitenkin yksi haastateltavista kertoi vieneensä osaksi omaa varhaiskasvatuksen opetusta esimerkiksi draaman ja äänimaailman käytön osana toimintaa.

H4: --Et ne must ne pienet draamajutut ja äänenkäytöt ja äänimaailman käyttö ja semmonen ne kyl jäi silleen niiku mieleen ja käyttöönkin.

Lisäksi yhden vastaajan kohdalla tuli esille se, miten teatterityöpajojen myötä hänen päiväkodissaan kierrätyksestä nousi ilmiö, joka jatkui teatterityöpajojen jälkeenkin ja jäi elämään päiväkodin arjessa esimerkiksi kierrätyslaatikoiden tekona, roskapoliisinvierailuna ja lelunvaihtopäivänä. Kahdessa vastauksista kerrottiin, että teatterityöpajojen myötä sekä jo ennen sitä osana päiväkodin toimintaa ollut roskien kerääminen on jatkunut tai se on otettu uudestaan käyttöön. Eräs haastateltavista (H2) myös kertoi havainneensa teatterityöpajojen myötä lasten tarinankerrontaan liittyvät taidot sekä niiden viemisen osaksi päiväkotiarkea.

H3: -- ja tehtiin koko päiväkodille semmoset kierrätyslaatikot, et nyt kierrätetään muovit ja kaikki täällä, mitä ei aikasemmin tehty. Ja tota. No entuudestaan meil oliki jo biojätekierrätys, mikä on meidän eskareiden. Sit meil oli tämmönen lelunvaihtopäivä. Ja siis nää lähti kaikki oikeestaan tästä näin, sit se ilmiö vaan laajeni ja laajeni.

H1: -- Kevääl meil on pidetty vähän niinku semmonen roskienkeruutalkoo, yhdistetään siihen (teatterityöpajaan). Tota muovipussit mukaan ja lähettään tonne tutkimaan.

H3: Meil on myös esimerkiks retkillä aina pussit mukana ja sit me kerätään aina semmoset näkyvät roskat, mitä vaikka retkipaikalla on.

H2: "Niitä ehkä sillä tavalla siinä niiku hoksas sen, et kuinka taitavii nää meidän lapset on niiku kertoo tarinaa ja millä tavalla sitä voidaan auttaa. Nii me ollaan nytki niiku tehty jo sit tarinan kerrontaa niiku jatkettu."

7.2.3 Ympäristötaidenäyttelyn hyödynnettävyys käytännön työssä

Ympäristötaidenäyttelyn antia koettiin olevan mahdollista hyödyntää käytännön työssä. Yksi varhaiskasvattaja (H1) kertoi heillä olleen näyttelyitä aiemminkin, mutta kertoi saaneensa tästä Teatteri ILMI Ö:n järjestämästä näyttelystä uusia ideoita toteuttaa sellaisia myös jatkossa. Toinen varhaiskasvattaja (H3) toi esille, kuinka he olivat ympäristötai-

näyttelyn pohjalta pitäneet lasten kanssa muita oppimistuokioita samaan aiheeseen liittyen. Kolmas varhaiskasvattaja (H4) kertoi taidenäyttelyn ja siihen liittyvän prosessin hyvistä puolista.

H4: --sitte se et se oli aika osallistava näyttely kummiski lapsille että paljon sai niiku siel oli asioita mihin sai koskee ja mihin sai jotain tehdä ja tuoda sanoja tai jotain omia ideoita sinne purkkeihin ja sillä tavalla, et se ei oo pelkästään vaan että sä katot ja ei saa koskee vaan että on myös mahdollisuus koskee ja luoda uutta tai jotain sellasta että.”

Yksi vastaajista (H2) kertoi, että voisi hyödyntää ympäristötaidenäyttelyn antia käytännön työssä, mutta ei kuitenkaan antanut konkreettisia esimerkkejä siitä, millä tavalla tämä käytännössä tapahtuisi. Näin ollen hänen tavoistaan viedä ympäristötaidenäyttelyn antia käytäntöön ei ole tietoa.

7.2.4 Koulutuksen hyödynnettävyys käytännön työssä

Kysymykset Teatteri ILMI Ö:n järjestämästä koulutuksesta esitettiin vain kahdelle haastateltavista (H3 ja H4), sillä toiset kaksi (H1 ja H2) eivät olleet osallistuneet koulutukseen. Varhaiskasvattajat kertoivat koulutuksessa olleen hyödyllisintä se, että lapsille pidetyt teatterityöpajat päästiin myös kokemaan itse ja näin ollen niiden nähtiin jäävän paremmin mieleen. Lisäksi molemmat haastateltavat nostivat koulutuksen tärkeänä antina olleen heittäytymisen harjoittamisen.

H3: ”Ja sit semmosta heittäytymistä, et se taas muistutus että kyl semmonen heittäytyminen, niin se on tosi tärkeätä, eikä se oo lopulta niin kauheen vaikeeta sitten kuitenkaan.”

H4: -- ”ja sitte ylipäätänsä tällä alalla on hyvä harjotella tota niiku itsensä nolaamista ja heittäytymistä ja sellasta et sitä pitäs olla paljon paljon enemmän niiku meijänki henkilökunnille, must se on just se että miten sä heittädyt ja sit ku sä oot tehny sitä ite, nii se on helpompi jotenki tuoda se juttu sitte myös tänne lapsille --”

Toinen (H3) koulutukseen osallistuneista varhaiskasvattajista koki koulutuksen tietopohjan olleen sen tasoista, että hän koki pystyvänsä hyödyntämään hyvin sitä omassa työskentelyssään. Lisäksi hänen mielestään koulutuksessa annettiin sysäys kyseisistä asioista, joita on mahdollista sitten lähteä työstämään omannäköiseksi ja etsimään lisää tietoa asiasta. Toinen varhaiskasvattaja (H4) kertoi kysymyksen olevan hänelle vaikea, mutta hetken mietittyään vastausta, hän kertoi, että koulutus antoi hänelle lisää tietoa työskentelytavasta ja innosti siihen.

H4: ”Se on varmaan se työskentelytapa ja semmonen mikä ei välttämättä nyt ollu ihan, tottakai se oli tuttu ja me ollaan sitä käytetty, mut et mä itse innostuin siitä taas niiku enemmän ja muistin et tätä voi tehdä ja miten sä voit ton luontoteeman ja kaiken tuoda siihen mukaan, nii se. Innostaminen ja semmonen muistuttaminen.”

7.2.5 Koko hankkeen vaikuttavuus varhaiskasvattajien työhön

Kaiken kaikkiaan haastateltavat kokivat hankkeen antaneen heille paljon varhaiskasvattajana ja kaikkien vastauksista huokui, että he olivat todella tyytyväisiä siihen, että olivat lähteneet hankkeeseen mukaan.

H1: ”Mä oon aina niin onnellinen ku tänne tulee joku semmonen, koska meil on aika haastava porukka nii ei oo ihan iisi lähtee aina jonnekin--. Lapset tykkää ku on välillä joku muu ku minäki joka paapatan.”

H2: ”Kyl oli tosi hyvin järjestetty ja hirveen ystävällisii ja tosi tyytyväinen olin et lähdettiin mukaan.”

H4: ”Kiitoksia vaan sinne, jos tästä ne vielä menee sinne. Me ollaan kyllä sydämellisesti kiitetty heitä jo vaikka kui monta kertaa ja halattu monet kerat ja muuta, et me ollaan oltu kyl kiitollisia siitä projektista.”

Varhaiskasvattajat toivat vastauksissaan ilmi sitä, kuinka hanke oli antanut heille paljon uusia ideoita ja välineitä toteuttaa draamallisia menetelmiä varhaiskasvatuksessa. Yksi varhaiskasvattaja (H3) kertoi, että hanke oli tuonut heidän ryhmällensä eskarivuoden ensimmäisen ison ilmiön (kierrätys), jota he ovat sitten toteuttaneet hankkeen ensimmäisestä toimintaosa-alueesta lähtien. Toinen varhaiskasvattaja (H4) toi esille sitä, kuinka

hanke oli saanut hänet tajuamaan, miten pienillä asioilla voi lapsille olla todella suuri merkitys ja kuinka tärkeää on, että lapsi pääsee itse osallistumaan, tekemään ja kokemaan ja näin ollen opetettavan asian vaikutus lapseen on paljon syvempi. Myös teatteri ILMi Ö:n valitsemaa ympäristöaihetta pidettiin yhteiskunnallisesti tosi tärkeänä ja ajankohtaisena ja nähtiin, että eskari-ikäisille lapsille aihe oli todella onnistunut.

H4: --eskarilaiset ymmärtää jo tosi paljon tän niinku ympäristön merkityksestä ja siitä meidän vaikutuksesta siihen ympäristöön--.

7.3 Hankkeen muodostama kokonaisuus

Luontokosketus- ympäristö- ja yhteisötaidehankkeen kokonaisuusosiossa kysyimme haastateltavien kokemusta koko prosessista, hankkeen osa-alueiden linkittymisestä toisiinsa sekä ympäristön arvostuksen näkymisestä hankkeen osa-alueissa. Pääsääntöisesti jokainen haastatteluun osallistunut varhaiskasvattaja koki koko hankkeeseen liittyvän prosessin positiiviseksi ja mieluiseksi.

H1: ”Joo siis, sillä tavalla helppo meille, kun ei tarvinnut lähteä ja tiedettiin etukäteen mitä tapahtuu, suunnilleen kellonajat. Se on helppo meille järjestää et meille saa aina tulla, kun joku muu. et must se on ihana kun joku muu tulee järjestää. Saa tulla uudestaan.

H2: Mun mielest tää oli tosi mieluinen ja tää oli tosi helposti niikun pääsi mukaan, et se oli tosi hyvin organisoitu ja ne ohjeet tuli niiku hyvin meille et mitä me tehdään.”

H3: Mahtava kokonaisuus.

H4: Ihan tosi mieletön juttu sit loppujen lopuks oli niiku, joo.

Hanke koettiin myös kokonaisuutena monipuoliseksi esimerkiksi sen soveltuvuuden suhteen erilaisille lapsille. Lisäksi sen nähtiin tarjonnan lapsille eri tyyliä työkentelymahdollisuuksia.

H1:-- Ja silleen positiivisesti, että toi mikä oli salissa se draama tämmönen, niin siinä oli; just puhuttiin et hirveen kivasti myös nää jotka ei suomee osannu ni ne oli kuitenkin mukana, vaik he ei välttämättä ymmärtäneet ihan kaikkea, mut se ei haitannu mitään. Eli kaikki oli mukana innoissaan.

H3: - Erityyppisiä työskentelymahdollisuuksia lapsille. Just musta lasten osallisuus näky upeasti ja inspiroi varmasti kaikkia.

Kysyimme myös haastateltavilta, miten hankkeen eri osa-alueet heidän mielestään linkittyivät toisiinsa ja vastauksissa mainittiin mm. kierrätyksen, luonnon ja kestävän kehityksen näkyminen hankkeen osa-alueissa. Kaksi haastateltavaa (H2, H3) mainitsi esimerkiksi, että Luontokosketus- ympäristö- ja yhteisötaidehankkeen eri osa-alueiden linkittyminen toisiinsa oli niin sanotusti jatkumo, joka sisälsi monenlaisia vaiheita, jotka vastausten perusteella rikastivat kokemusta hankkeen osa-alueista.

H2: Tosi hyvin, et ainakin erityisesti se ensimmäisen se Ensikosketus niiku esitys, niin se pohjusti sitä aihetta hyvin et sit ku meil tuli ne työpajat nii meidän lapset muisti jo siitä esityksestä niiku tosi paljon asioita ja sit se oli kiva niiku jatkaa siitä sitä työpajamenetelmää ja enemmän sit toiminnallisesti sitä hommaa.

H3: ”Mun mielestä hankkeen osa-alueet rakentu kivasti. Oli kiva et se alko sillä, että lapsille annettiin elämys, ehkä mä näin sen niin. Ja sit me saatiin jatkaa sitä ite työskentelyllä täällä, me piirrettiin siitä. Ja tota sit he pääsi te työskentelemään ihan varsinaisesti työpajoihin sekä ulkona, että sisällä. Sekin oli kiva, että työskenneltiin sit eri tavoin. Ja sit viel tää tuunaustehtävä, et oli silleen aika laaja-alaisesti, tuli kyllä.

Kysyttäessä ympäristön arvostuksen näkymisestä hankkeen osa-alueissa vastauksista nousivat esiin vuodenajat, luonto ja siisteys sekä se, että ympäristön arvostaminen oli suuressa osassa hankkeen osa-alueita. Myös kierrätyksen koettiin yhdessä vastauksista tulleen kaikista parhaiten hankkeen osa-alueissa esille. Lisäksi ympäristön arvostuksen nähtiin pohdituttaneen varhaiskasvattajien mielestä lapsia hankkeen aikana sekä sen jälkeen.

H2: Mun mielestä se kierrätys oli niiku kaikkein parhaiten tuotiin esille, et se ehkä niiku lapsilla oli semmonen kaikkein konkreettisin asia.

H3: No kyl se näky niiku semmosena punasena lankana kokoajan siellä, tavalla tai toisella se nostettiin ja lapset joutui pohtimaan sitä itsekin paikoitellen, et mikä se on se ympäristön merkitys.

H4: Koko ajan on semmosta keskustelua: No kyl ne on tyhmiä ku ne tekee tollasta ja tommosta jätetään tonne ja hei tuolla on roska me halutaan viedä noi roskiin, et kyllä se vaikuttaa, iso vaikutus on sillä.

7.4 Tulosten yhteenveto

Aineiston perusteella hankkeella ja siihen osallistumisella oli ollut selkeä vaikutus varhaiskasvattajien työhön. Varhaiskasvattajat olivat saaneet hankkeessa toteutetuista osaluista sekä tietoa, että käytännön esimerkkejä oman työnsä toteuttamiseen. Hankkeen tärkeimpänä antina pidettiin uusien ideoiden ja käytännön esimerkkien saamista ympäristökasvatukseen toteuttamiseen teatterin ja draaman menetelmin, sekä jo tuttujen asioiden mieleen palauttamista ja innostamista palaamaan niihin uudestaan. Lisäksi yhdessä päiväkodissa hanke oli antanut alkusysäyksen koko eskarikauden teemalle (kierrätys), mikä on merkittävä hankkeen vaikuttavuuden merkki.

8 Johtopäätökset

Tässä kappaleessa tulemme esittelemään opinnäytetyömme aineiston tuloksista saatuja johtopäätöksiä, sekä opinnäytetyömme luotettavuutta. Opinnäytetyömme avulla selvitimme varhaiskasvattajien näkemyksiä Teatteri ILMI Ö:n Luontokosketus- ympäristö- ja yhteisöhankeeseen vaikuttavuudesta heidän työhönsä. Lisäksi tutkimme, miten Teatteri ILMI Ö:n hankkeelle asettamat tavoitteet toteutuivat.

Aineiston perusteella hankkeen vaikuttavuus nähtiin pääasiassa uusien ideoiden ja esimerkkien saamisena draaman keinoin toteutettavasta ympäristökasvatuksesta. Varhaiskasvattajat nostivat esille esimerkiksi sen, kuinka draaman- ja visuaalisin keinoin oli help-

poa saada lapsi innostumaan ympäristökasvatuksesta. Tätä varhaiskasvattajien mielipidettä tukee myös lähdekirjallisuus, jonka mukaan teatterityöskentelyn elämyksellisyyden ja visuaalisuuden myötä henkilökohtaisen siteen luominen ympäristöä kohtaan on helppoa. Nähdään myös, että teatterin keinoin toteutettu ympäristökasvatus on hyvin elämyksellistä. (Hiltunen–Konivuori 2005:11-12.)

Aikuisella on merkittävä rooli lapsen erilaisten ilmaisullisten keinojen, kuten sanallisen ja kehollisen ilmaisun, tanssin, draaman, leikin ja sirkuksen opettamisessa. Näiden avulla pyritään siihen, että lapsi saa monipuolisia eväitä kielelliseen ja keholliseen kokemiseen, sekä ilmaisun ja viestinnän tapoihin. Lapsen luovat kokemukset mahdollistuvat aikuisesta lähtöisin olevina spontaaneina, sekä suunniteltuina prosesseina. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018:44.) Nähdään siis, että varhaiskasvattajan monipuoliset keinot toteuttaa draamakasvatusta edesauttavat lapsen kielellisten ja kehollisten taitojen kehittymistä. Tätä selvitimme ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä, joka liittyi varhaiskasvattajien saamaan uuteen tietoon ympäristökasvatuksen toteuttamisesta. Saadun aineiston pohjalta voidaan sanoa, etteivät varhaiskasvattajat saaneet hankkeesta uutta teoreettista tietoa, vaan pikemminkin uudenlaisia keinoja ja tapoja toteuttaa ympäristökasvatusta draaman keinoin ja tuoda lapset sen avulla ympäristöteemojen äärelle. Varhaiskasvattajat myös kokivat uudenlaista inspiroitumista uusien ja erilaisten työskentelytapojen myötä.

Toinen tutkimuskysymyksemme liittyi hankkeen hyödynnettävyyteen varhaiskasvatuksessa. Teatteri ILMI Ö:n tavoite tähän liittyen oli antaa konkreettisia työvälineitä ympäristöaiheen käsittelyyn. Aineiston perusteella hanketta on jo hyödynnetty ja aiotaan myös jatkossa hyödyntää varhaiskasvattajien työpaikoilla. Varhaiskasvattajat ovat nostaneet hankkeesta esimerkiksi kierrätyksen teemoja työskentelyyn lasten kanssa. Lisäksi erilaiset draamalliset menetelmät, kuten äänimaisemien käyttö ja heittäytyminen tulevat olemaan osana varhaiskasvattajan työtappaa. Tämänkaltaiset oivallukset ja kokemukset ovat Heikkisen (2005) mukaan erilaisten esittävien ja osallistavien projektien tuotosta (Heikkinen 2005:24).

Kolmas tutkimuskysymyksemme liittyi hankkeeseen kokonaisuutena. Aineiston nojalla voidaan katsoa hankkeen olleen kokonaisuutena onnistunut. Hankkeen toteuttajien ammatillinen ote näkyi työskentelyssä ja erilaiset teatterin keinot oli liitetty toimintaosa-alueisiin luontevasti. Hanke myös mahdollisti jokaiselle lapselle onnistuneen kokemuksen

sen monipuolisten työskentelymahdollisuuksien myötä. Myös tämä oli ollut yhtenä Teatteri ILMI Ö:n tavoitteena. Ylempiä tuloksia tukee Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2018) kirjattu viite, jonka mukaan monipuoliset ilmaisun keinot ja tavat tarjoavat lapselle mahdollisuuksia tutustua maailmaan omista lähtökohdistaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018:43).

Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että saimme aineiston avulla vastaukset kaikkiin asettamiimme tutkimuskysymyksiin ja tutkimuskysymyksiin saadut vastaukset kulkivat käsi-kädessä Teatteri ILMI Ö:n asettamien tavoitteiden kanssa. Tämä tulos johtuu luultavasti siitä, että olimme suunnitelleet tutkimuskysymykset vastaamaan Teatteri ILMI Ö:n hankkeelle asettamia tavoitteita.

Osana opinnäytetyötämme pohdimme myös sen luotettavuutta. Tarkastelemme tätä validiteetin ja reliabiliteetin avulla. Validiteetti kuvaa opinnäytetyön oikeellisuutta. Sen avulla mitataan, onko opinnäytetyö vastannut tutkimuskysymykseen. Tähän saadaan vastaus, kun tarkastellaan tutkimusmenetelmän toimivuutta. (Hirsjärvi ym. 2009:226-227.) Mielestämme olimme laatineet toimivan haastattelurungon, ja jakaneet sen teemoihin, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiimme. Täten koemme, että saimme luotettavia tutkimustuloksia tutkimuskysymyksiimme nähden. Käyttämämme yksilöhaastattelu toimi mielestämme ryhmähaastattelua luotettavampana keinona, sillä saimme rauhassa keskittyä jokaiseen haastateltavaan kerrallaan, ja annettua hänelle mahdollisuuden avoimiin vastauksiin. Toisaalta huomasimme, että haastattelutilanteessa tarkentavien kysymysten esittäminen oli meille haastavaa, ja näin ollen vastausten oikeellisuus saattoi olla puutteellista esimerkiksi mahdollisten väärinymmärrysten valossa.

Sisäisellä validiteetilla mitataan opinnäytetyön omaa luotettavuutta. Tällä tarkoitetaan muun muassa taustateorian ja aiheeseen liittyvien käsitteiden oikeaa valintaa. Ulkoisella validiteetilla tarkoitetaan riittävän suurta otantaa eli sitä, kuinka monta haastateltavaa opinnäytetyöhön on saatu tai otettu mukaan aineiston saamiseksi. (Metsämuuronen 2009:65.) Mielestämme opinnäytetyömme teoriatieto ja käsitteet koskettavat aihealuetta, mutta koemme, että hankkeessa olleen monen eri osa-alueen sitominen toisiinsa oli haastavaa. Lisäksi tutkimuskysymysten ja niihin saatujen vastausten liittäminen teoriaan oli vaikeaa. Haastateltavien henkilöiden määrä oli opinnäytetyömme kannalta riittävä.

Reliabiliteetilla kuvataan opinnäytetyön mahdollisuutta sen toistettavuuteen. Yksinkertaisesti tämä tarkoittaa sitä, onko opinnäytetyö toistettavissa samoilla tutkimusasetelmilla-

ja menetelmillä saman tuloksen saamiseksi. Tällä varmistutaan siitä, että tutkimus ei anna pelkästään sattumanvaraisia tuloksia. (Hirsjärvi ym. 2007:226.) Olemme kuvanneet opinnäytetyön prosessin tarkasti, joten tällöin sen toteuttaminen uudestaan olisi mahdollista. Kuitenkin saamamme aineisto on varhaiskasvattajien omia mielipiteitä liittyen yhteistyöhankkeeseen, mistä syystä opinnäytetyön reliabiliteetti voisi kärsiä.

Opinnäytetyön luotettavuutta voidaan lisätä myös tuomalla opinnäytetyöhön sitaatteja saadusta aineistosta (Metsämuuronen 2009:81). Olemme opinnäytetyössämme käyttäneet suhteellisen paljon suoria lainauksia saadusta aineistosta. Näiden myötä opinnäytetyömme luotettavuus on lisääntynyt.

9 Pohdinta

Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää varhaiskasvattajien näkemyksiä Teatteri ILMi Ö:n Luontokosketus- ympäristö- ja yhteisötaidehankkeen vaikuttavuudesta heidän työhönsä. Lisäksi tutkimme, miten Teatteri ILMi Ö:n hankkeelle asettamat tavoitteet toteutuivat. Selvitimme näitä asioita laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen avulla. Käytimme tarkempana tutkimuksemme työmenetelmänä niin sanottua puolistrukturoitua haastattelumenetelmää eli teemahaastattelua. Teemat haastatteluun valikoituivat aiemmin mainittujen tutkimuksen tavoitteiden ja tarkoituksen pohjalta. Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä käytimme yksilöllistä teemahaastattelua. Laadimme teemojen pohjalta haastattelurungon (ks. Liite 3) yksilöhaastatteluja varten. Kysymykset haastatteluun rakentuivat Teatteri ILMi Ö:n hankkeen sisältäneiden toimintaosa-alueiden ja opinnäytetyön toimintaympäristön kautta. Toimitimme kysymykset haastateltaville jo etukäteen, jotta kysymysten laajempi pohdinta olisi mahdollista.

Valitsimme laadullisen tutkimusmenetelmän, sillä opinnäytetyössämme halusimme selvittää varhaiskasvattajien mielipiteitä ja näkökulmia Teatteri ILMi Ö:n hankkeesta. Olimme sitä mieltä, että haastattelemalla saisimme varhaiskasvattajilta laajempia ja yksityiskohtaisempia vastauksia kuin esimerkiksi kyselylomakkeella. Koimme myös, että haastattelumenetelmän avulla saisimme jokaisen haastateltavan äänen kuuluviin ja jokaisen oma näkökulma tulisi haastatteluissa paremmin näkyviin. Haastattelussa myös kysymysten tarkentaminen ja lisäkysymysten esittäminen oli tarvittaessa mahdollista, mikä varmisti esimerkiksi väärinymmärrysten riskien minimoimisen.

Lähtökohtana oli saada haastateltaviksi kaikki hankkeeseen osallistuneet varhaiskasvattajat neljästä eri päiväkodista, mutta lopulta saimme haastateltavaksi neljä varhaiskasvattajaa kolmesta eri päiväkodista. Olimme kuitenkin tähän määrään tyytyväisiä, sillä yhteydenotto haastateltaviin oli ollut haastavaa ja mielestämme haastateltavien määrä oli neljänäkin kohtuullinen. Yllätyimme halukkaiden haastateltavien määrästä ja siitä, että yhden päiväkodin näkökulma hankkeesta jäi kokonaan saamatta. Tutkimuksemme etenemisen kannalta yllättäväksi koimme haastattelujen myöhäisen ajankohdan suhteessa hankkeen toteutuksen ajankohtaan nähden. Olimme kuitenkin tyytyväisiä, miten hyvin haastateltavat siitä huolimatta vastasivat kysymyksiimme, vaikka kokemuksesta oli enää vierahtaa jo useampi kuukausi.

Hieman odottamatonta haastatteluissa oli joidenkin kysymysten kohdalla saatu suhteellisen niukka vastaus esittämäämme kysymykseen. Koimme myös haasteelliseksi kyseisissä hetkissä lisäkysymysten esittämisen, joten kattavien vastauksen saaminen joissain kohdissa jäi vajanaiseksi. Näin jälkeempäin ajateltuna olisi ollut tärkeää varautua siihen, että vaikka kysymyksen asettelu on sellainen, että siihen ei niin sanotusti pysty vastaamaan vain ”kyllä” tai ”ei”, niin vastaukset saattavat olla niukkoja. Meillä olisi voinut olla tällaisten tilanteiden varalle täsmällisempiä kysymyksiä, joilla olisimme voineet saada haastateltavien vastauksista enemmän irti. Kaiken kaikkiaan aineistomme oli kuitenkin suhteellisen kattava.

Aineiston perusteella voidaan sanoa, että hankkeella ja siihen osallistumisella oli ollut selkeä vaikutus varhaiskasvattajien työhön. Varhaiskasvattajat olivat saaneet hankkeessa toteutetuista osa-alueista sekä tietoa, että käytännön esimerkkejä oman työnsä toteuttamiseen, ja he aikovat lähteä toteuttamaan tällaista toimintaa myös jatkossa omissa päiväkodeissaan. Hankkeen tärkeimpänä antina pidettiin uusien ideoiden saamista ympäristökasvatukseen toteuttamiseen teatterin ja draaman menetelmin, sekä jo tuttuun asioiden mieleen palauttamista ja innostamista niihin uudestaan. Nähtiin myös, että ympäristökasvatukseen toteuttaminen draamallisilla menetelmin ja teatterin keinoin oli onnistunutta ja inspiroivaa. Koemme, että Teatteri ILMI Ö:N asettamat tavoitteet toiminnalle nousivat esiin varhaiskasvattajien haastatteluissa ja näin ollen voidaan sanoa, että Teatteri ILMI Ö:n toiminnalle asetetut tavoitteet tulivat saavutettua.

Huomasimme aineistoa läpikäydessä, että positiivisuus nousee vahvasti esiin vastauksista. Saadut tulokset olivat nimittäin pelkästään positiivisia, mikä herätti meissä pohdin-

taa sen suhteen, johdattelivatko kysymyksemme haastateltavia vastaamaan niihin pelkästään positiivisesti. Jälkikäteen ajateltuna, yksi haastattelukysymyksistä olisi voinut käsitellä kehittämisehdotuksia liittyen hankkeen toimintaosa-alueisiin. Kysymys olisi voinut kuitenkin mennä ohi opinnäytetyömme aiheen, sillä tarkoituksena oli selvittää hankkeen toimintaosa-alueiden vaikuttavuutta varhaiskasvattajien työhön. Toisaalta mielimme, voisiko sillä olla vaikutusta haastateltavien positiivisiin vastauksiin, että teimme yhteistyötä teatteri ILMI Ö:n kanssa. Täten haastateltavat eivät halunneet välttämättä antaa negatiivista palautetta, koska tiesivät vastausten päätyvän myös Teatteri ILMI Ö:n henkilökunnan tietoisuuteen. Haastateltavat kuitenkin painottivat vastauksissaan, kuinka hanke oli ollut toimivasti organisoitu ja oli ollut helpottavaa, ettei se vaatinut heiltä läsnäolon lisäksi juuri muuta. Näemme, että tästä syystä hankkeesta on luultavasti jäänyt varhaiskasvattajille pääasiassa positiivisia mielikuvia.

Varhaiskasvattajat kokivat tällaisten täydentävien koulutuksien olevan tarpeellisia. Tästä syystä koemme, että hanketta olisi tärkeää lähteä levittämään myös muualle pääkaupunkiseudulle ja miksei myös laajemminkin sellaisille alueille, joissa tämän tyylliselle toiminnalle löytyisi kiinnostusta. Mielestämme olisi perusteltua, että myös muille Helsingin alueille sijaitseville päiväkodeille pidettäisiin samantyylinen hanke tai koulutus liittyen draama- ja teatteritaiteen teemoihin. Etenkin kun ympäristöasiat ovat tällä hetkellä hyvin pinnalla, olisi varhaiskasvatukseen hyvä saada uusia ja erilaisia menetelmiä toteuttaa ympäristökasvatusta sekä innostaa varhaiskasvattajia myös hankkeen kaltaisen toiminnan toteuttamiseen päiväkodissa.

Luontokosketus- ympäristö- ja yhteisötaidehankkeesta on tehty myös kandidaatintutkielma, jonka näkökulmana on ollut selvittää lasten kokemuksia samaisesta hankkeesta. Kandidaatintutkielmassa on syvennytty siihen, millaisia kokemuksia lapset kuvailivat hankkeen eri osista ja millaisia teemoja, sisältöjä, tunnelmia tai mielikuvia heille oli jäänyt mieleen eri esityksistä ja tapaamiskerroista. Koemme, että koska hanketta on tutkittu sekä meidän opinnäytetyössämme varhaiskasvattajien näkökulmasta, että kandidaatintutkielmassa lasten näkökulmasta, on hankkeesta ja sen vaikuttavuudesta saatu monipuolinen katsaus. Tästä syystä hankkeesta ei välttämättä tarvitse tehdä enää jatkotutkimuksia, vaan sitä voisi meidän opinnäytetyömme, että kandidaatintutkielman tulosten valossa lähteä levittämään.

Lähteet

Arene 2018. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. 6. Saatavana osoitteessa: http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_ammattikorkeakoulujen-opinnaytetoiden-eettiset-suositukset.pdf?_t=1526903222 Luettu 29.12.2019.

Asikainen, Sanna 2003. Prosessidraaman kehittäminen museossa. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Cantell, Hannele 2004. Johdanto. Teoksessa Cantell Hannele (toim.): Ympäristökasvatuksen käsikirja. 14. Jyväskylä: PS-kustannus.

Fleming, Michael 1996. Starting Drama Teaching. London: David Fulton.

Havu-Nuutinen, Sari – Tahvanainen, Suvi 2013. Creative little scientist: Enabling Creativity through Science and Mathematics in Preschool and First Years of Primary Education. Country reports. Report 2 of 9. Country Report on the in-depth field work in Finland. Saatavana osoitteessa: Luettu <http://www.creative-little-scientists.eu/sites/default/files/02_Country%20Report_Finland.pdf> 30.9.2019.

Heikkinen, Hannu 2005. Draamakasvatus – opetusta, taidetta, tutkimista! 24-26. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Helsingin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2019. Pdf-dokumentti. Saatavana osoitteessa: <https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/KasKo/vare/Helsinki_Vasu_FI.pdf> Luettu 20.11.2019.

Helsingin kaupunki n.d. Helsingin varhaiskasvatus. Verkkodokumentti. Saatavana osoitteessa: <<https://www.hel.fi/varhaiskasvatus/fi>> Luettu 20.11.2019.

Hiltunen, Jaana – Konivuori, Heli 2005. Vihreä draama- draaman keinoin kestäviin elämäntapoihin. 11-12. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Hiltunen, Mirja 2007. Yhteisöllinen taidekasvatus toimijana ja toiminnan tilana. 1. Saatavana osoitteessa: <http://www.arted.uiah.fi/synnyt/2_2007/hiltunen.pdf>. Luettu 1.12.2019

Hiltunen, Mirja – Jokela, Timo 2001. Täällä taidetta? Johdatus yhteisölliseen taidekasvatukseen. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja D: Opintojulkaisuja 4. 9,14, 17. Lapin yliopisto: Taiteiden tiedekunta.

Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 28, 34,47-48, 83-86. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15. – 17, uudistettu painos. 23, 204-206, 226-227. Helsinki: Tammi.

Härkönen, Elina 2016. Paikan Merkityksiä- yhteisötaidetta kyläyhteisössä. Teoksessa Suominen Anniina (toim.): Taidekasvatus ympäristöhuolen aikakaudella- avauksia, suuntia, mahdollisuuksia. 85. Helsinki: Aalto-yliopiston julkaisusarja.

Korhonen, Pekka 2014. Soveltavasta teatterista ja teatterilähtöisistä menetelmistä – mitä tänään ajattelen. Teoksessa Korhonen, Pekka – Airaksinen, Raija (toim.): Hyvä hankaus 2.0. Tallinna: Raamatutrukikoda.

Kovanen, Päivi 2004. Oppiminen ja asiantuntijuus varhaiskasvatuksessa. Varhaisen oppimaan ohjaamisen suunnitelma erityistä tukea tarvitsevien lasten ohjauksessa. 40. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta.

Kupias, Päivi 2004. Oppia opetusmenetelmistä. 16. Helsinki: Educa-Instituutti Oy.

Kurtio, Tuovi 1995. Tuulinen polku: muistiinpanoja ympäristökasvatuskokeilusta. 8. Helsinki: Painatuskeskus Oy.7

Leppilampi, Asko – Piekkari, Ulla 2001. Opitaan yhdessä. Aikuiskoulutusta yhteistoinnillisesti. 9. Lahti: Asko Leppilampi OY & PRO koulutus ja konsultointi Ky.

Metsämuuronen, Jari 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: International Methelp Oy.

Neelands, Jonothan 1995. Theatre without walls. Alternative Aesthetics in Educational Drama. Drama vol.2. No.2. 6–14.

Nevanen, Saila 2015. Focusing on arts education from the perspectives of learning, wellbeing, environment and multiprofessional collaboration: Evaluation research of an arts education project in early childhood education centres and schools. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos.

Nykänen, Riitta & Kinnunen, Juha 1992. Taivaan merkit: pienten lasten ympäristökasvatus. 3. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Opetushallitus 2019. Mitä on varhaiskasvatus? Verkkodokumentti. Saatavana osoitteessa: <<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>> Luettu 20.11.2019.

Palmer, Joey 1998. Environmental education in the 21st century. Theory, practice, progress and promise. London: Routledge.

Parikka-Nihti, Mari 2011. Pieniä puroja. Kasvua kohti kestävästä kehitystä. 24. Lasten keskus.

Parikka-Nihti, Mari – Suomela, Liisa 2014. Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaiskasvatuksessa. 28, 119, 125-126. Jyväskylä: PS-kustannus.

Rasmussen, Bjorn 1995. The Concept of Educational Drama. A Phenomenological View. In B, Rasmussen, Fra pedagogikk til Forskningspraksis, Utvalgte artikler I kompendium. Universitetet I Trondheim. DFT/UNIT, 22-29.

Reunamo, Jyrki – Suomela, Liisa 2013. Education for sustainable development in early childhood education in Finland. Journal of teacher education for sustainability. 15 (2). 91-102. Saatavana osoitteessa: <[https://content.sciendo.com/configurable/contentpage/journals\\$002fjtes\\$002f15\\$002f2\\$002farticle-p91.xml](https://content.sciendo.com/configurable/contentpage/journals$002fjtes$002f15$002f2$002farticle-p91.xml)> Luettu 30.9.2019

Ruusuvuori, Johanna – Tiittula, Liisa 2005. Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna – Tiittula, Liisa (toim.): Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. 23-24. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Saaranen-Kauppinen, Anita – Puusniekka, Anna 2016. Teemoittelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.

Salakari, Hannu 2009. Toiminta ja oppiminen – koulutuksen kehittämisen tulevaisuuden suuntaviivoja ja menetelmiä. 17. Ylöjärvi: Eduskills Consulting.

Schiama, Giovanni 2011. The Value of Arts for business. Cambridge: Cambridge University Press. 122-124.

SOSTE Suomen sosiaali ja terveystyö ry 2020. Toiminnan vaikuttavuus. Järjestöopas. Saatavana osoitteessa: <<https://www.soste.fi/jarjestoopas/toiminnan-vaikuttavuus/>> Luettu 26.2.2020.

Suomen Ympäristökasvatuksen Seura 2016. Lausunto varhaiskasvatussuunnitelman perusteista 2016. Saatavana osoitteessa: <<https://feesuomi.fi/wp-content/uploads/Lausunto-koskien-luonnosta-varhaiskasvatussuunnitelman-perusteiksi-2016.pdf>> Luettu 30.12.2019.

Teatteri ILMI Ö. Luontokosketus- ympäristötaidehankkeen 2019 työsuunnitelma. Saatavana opinnäytetyön tekijöiltä.

Teatteri ILMI Ö 2019. Luontokosketus- ympäristö- ja yhteisötaidehanke. Saatavana opinnäytetyön tekijöiltä.

Teatteri ILMI Ö n.d. Theatre ILMI Ö: a 15-year-old theatre-hybrid in Helsinki. Saatavana osoitteessa: <<http://www.teatteri-ilmio.fi/in-english/>> Luettu 9.3.2020.

Toivanen, Tapio 2014. Kasvuun! Draamakasvatusta 1-8-vuotiaille. 79. Helsinki: Sanoma Pro.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Saatavana osoitteessa: <https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf> Luettu 29.12.2019.

Van Petegem, Peter – Boeve-de Pauw, Jelle 2011. The Effect of Flemish Eco-Schools on Student Environmental Knowledge, Attitudes, and Affect. 27. International Journal of Science Education. Saatavana osoitteessa: <https://www.researchgate.net/publication/228334940_The_Effect_of_Flemish_Eco-Schools_on_Student_Environmental_Knowledge_Attitudes_and_Affect>. Luettu 2.10.2019.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Annettu Helsingissä 13.7.2014. Saatavana osoitteessa: <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Lidp446081888>> Luettu 20.11.2019.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Opetushallitus. Saatavana osoitteessa: <<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus>> Luettu 2.10.2019.

Wolff, Lili-Ann 2004. Ympäristökasvatus ja kestävä kehitys: 1960-luvulta nykypäivään. Teoksessa Cantell Hannele (toim.): Ympäristökasvatuksen käsikirja. 19-20. Jyväskylä: PS-kustannus.

WWF n.d. Uhat. Ilmastonmuutos. Saatavana osoitteessa: <<https://wwf.fi/uhat/ilmastonmuutos/>> Luettu 28.12.2019.

Tiedotuskirje varhaiskasvattajille

Tiedotuskirje opinnäytetyöstä ja haastattelusta

Ammattikorkeakoulu: *Metropolia Ammattikorkeakoulu*

Tutkinto: *Sosionomi (AMK)*

Opinnäytetyön tekijät: *Kia Ainasoja ja Oona Kolkka*

Opinnäytetyön aihe: *Teatteri ILMI Ö:n Luontokosketus-ympäristö- ja yhteisötaidehankkeen vaikuttavuus: Hankepäiväkotien varhaiskasvattajien kokemuksia*

Hei,

Olemme kolmannen vuoden sosionomiopiskelijat varhaiskasvatuksen polulta. Teemme opinnäytetyötä Teatteri ILMI Ö:lle heidän Luontokosketus-ympäristö- ja yhteisötaidehankkeensa vaikuttavuudesta. Opinnäytetyömme tarkoituksena on saada tietoa Teatteri ILMI Ö:n hankkeen vaikuttavuudesta varhaiskasvattajien näkökulmasta. Opinnäytetyömme ohjaajat Metropolia Ammattikorkeakoulusta ovat Miia Ojanen ja Satu Hakanen.

Opinnäytetyömme tutkimus toteutetaan yksilöllisillä avoimilla teemahaastatteluilla joulutammikuun aikana riippuen siitä, milloin tutkimuslupahakemus hyväksytään. Haastattelu on täysin vapaaehtoinen ja anonymi, mikä tarkoittaa sitä, että tutkimustulokset ovat sellaisessa muodossa, ettei haastateltavan henkilöllisyys tai työorganisaation nimi tule ilmi. Haastattelu on mahdollista keskeyttää tai lopettaa missä vaiheessa tahansa. Lisäksi sen voi peruuttaa halutessaan. Ilmoitukset peruutuksista tehdään tutkimuksen tekijöille.

Haastatteluun kuluu aikaa noin 30-45 minuuttia. Haastattelukysymykset tulevat liittymään hankkeen neljään toimintaosa-alueeseen; esitykset, työpajat, näyttely ja varhaiskasvattajien koulutustilaisuus. Haastatteluihin osallistuu hankkeessa mukana olleita varhaiskasvattajia koulutustaustasta riippumatta. Riittää, että haastateltava on osallistunut vain joihinkin näistä toimintaosa-alueista. Saatua aineisto haastatteluista analysoidaan laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmin. Tuhoamme saadun aineiston heti opinnäytetyön julkistamisen jälkeen.

Toimitamme tämän tiedotuskirjeen liitteenä suunnittelemamme haastattelurungon, jotta pääsette halutessanne tutustumaan haastattelukysymyksiin etukäteen. Haastattelun ollessa teemahaastattelu, saatamme myös esittää tarkentavia kysymyksiä.

Mikäli Teille herää jotakin kysymyksiä haastattelusta tai sen toteutuksesta, ottakaa ihmeessä meihin yhteyttä.

Yhteystiedot:

Kia Ainasoja

Oona Kolkka

Suostumuslomake

Suostumus haastatteluun

Suostun yksilölliseen haastatteluun ja sen äänittämiseen, minkä tarkoituksena on selvittää varhaiskasvattajien mielipiteitä Teatteri ILMI Ö:n Luontokosketus-ympäristö- ja yhteisötaidehankkeesta. Olen tietoinen tutkimuksen sisällöstä ja tarkoituksesta. Haastattelu on täysin vapaaehtoinen ja anonyymi, mikä tarkoittaa sitä, että tutkimustulokset ovat sellaisessa muodossa, ettei minua niistä voi tunnistaa. Voin halutessani keskeyttää tai lopettaa haastattelun missä vaiheessa tahansa, sekä peruuttaa osallistumiseni.

Päiväys

Allekirjoitus

Mikäli Teille herää jotakin kysymyksiä haastattelusta tai sen toteutuksesta, ottakaa ihmeessä meihin yhteyttä sähköpostitse tai puhelimitse.

Yhteystiedot:

Kia Ainasoja

Oona Kolkka

Haastattelurunko

1. *"Ensikosketus" ja "Muovipussimeri"*

- Mitä uutta tietoa sait teatteriesityksistä ympäristökasvatuksen toteuttamiseen?
- Millä tavoin voisit hyödyntää teatteriesitysten antia/sisältöä varhaiskasvatuksessa?

2. Teatterityöpajat (3pajaa/per ryhmä)

- Mitä uutta tietoa sait teatterityöpajoista ympäristökasvatuksen toteuttamiseen?
- Millä tavoin voisit hyödyntää teatterityöpajojen antia varhaiskasvatuksessa?

3. Koti Luonnossa – ympäristötaidenäyttely

- Mitä uutta tietoa sait ympäristötaidenäyttelystä ympäristökasvatuksen toteuttamiseen?
- Millä tavoin voisit hyödyntää ympäristötaidenäyttelyn antia varhaiskasvatuksessa?

4. Koulutus päiväkotien henkilökunnalle

- Minkä koet koulutuksessa olleen hyödyllisintä?
- Mitä uutta tietoa sait koulutuksesta? Miten rinnastaisit sen varhaiskasvatuksessa työskentelyyn?

5. Koko prosessi/hanke

- Millaiseksi olet mieltänyt koko hankkeeseen liittyvän prosessin?
- Miten hankkeen (teatteriesitykset, teatterityöpajat, ympäristötaidenäyttely ja koulutus) osa-alueet mielestäsi linkittyivät toisiinsa?
- Mitä koet hankkeen antaneen sinulle varhaiskasvattajana?
- Miten ympäristön arvostus nousi esiin hankkeen osa-alueissa?